

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی

A Convenient Pattern for Attracting of Foreign Students in Islamic Azad University

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۱/۴، تاریخ ارزیابی: ۱۳۹۸/۲/۲۴، تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۴/۱۹

Adel Hallaj Dehqani, Dr. Kourosh Fathi
Vajargah, Dr. Ali Akbar Khosravi, Dr.
Kambiz Poushaneh

Abstract: The purpose of this study was to design a desirable pattern of recruitment of international students in Islamic Azad University, which was applied in terms of purpose, applied and qualitative in terms of research method and Grand Theory and content analysis method. Statistical population of research, faculty members, experts Higher education, senior managers, international students of Islamic Azad University and international relations managers of Islamic Azad University units were selected. In the purposeful sampling section, the research sample of more than ۵۰ research documents was studied and the opinions of the experts were reviewed. In-depth field interviews were conducted with ۱۲ experts in this field. Data were collected using semi-structured interviews based on data theory and document content analysis in a waveform study. Data analysis was done through open, axial, selective coding. External student recruitment pattern studies, which included seven variables, were conducted. The results are as follows.

In explaining the favorable and disagreeable views, respectively, on the quantitative and qualitative development of the university, on the reform of academic functions, on academic internationalization, on increasing academic credits and financial resources, and on the problems of globalization, the integration of students into economic interests (capital). Academic achievement) and the preference for political goals over educational goals. Explaining the factors influencing international student recruitment structures, human resources, goals, programs and policies, technology, diplomatic position and educational marketing, explaining recruitment strategies, support programs, symbolic performance and regulatory performance, in explaining the disciplines Admissions have the relative advantage of international students, backgrounds, behaviors and structures in explaining facilitation of international student recruitment, competitive advantage, university talent and land acquisition, and ultimately in explaining barriers to international student recruitment, technological barriers, cultural barriers, political barriers, and pedagogical barriers. Have been economically effective.

Keywords: Internationalization, Higher Education, Attracting International Students, Islamic Azad University.

عادل حلاج دهقانی^۱، دکتر کورش فتحی و اجارگاه^۲،

دکتر علی اکبر خسروی^۳، دکتر کامبیز پوشنه^۴

چکیده: این پژوهش با هدف طراحی الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی انجام شده که از نظر هدف، کاربردی و از حیث روش پژوهش، بصورت کیفی و از روش گرداند تئوری و تحلیل مضمون استفاده شد. جامعه آماری پژوهش، از اعضای هیئت علمی، متخصصان آموزش عالی، مدیران ارشد، دانشجویان خارجی دانشگاه آزاد اسلامی و مدیران روابط بین الملل ستادی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی انتخاب گردید. در بخش نمونه گیری که بصورت هدفمند انجام پذیرفت، نمونه پژوهش اسناد بیش از ۵۰ پژوهش مورد مطالعه قرار گرفت و آراء صاحب نظران بررسی شد. همچنین در بخش مطالعات میدانی با ۱۲ نفر از متخصصان صاحب نظر در این حوزه مصاحبه عمیق بعمل آمد. در مرحله جمع آوری اطلاعات با استفاده از مصاحبه های نیمه ساختارمند مبتنی بر تئوری داده بنیاد و تحلیل مضمون اسناد بصورت مطالعه موجهی شکل انجام گردید. روش تحلیل اطلاعات از طریق کدگذاری باز، محوری، انتخابی انجام شد. در بررسی های الگوی جذب دانشجویان خارجی، که شامل هفت متغیر، بود نتایج به شرح زیر حاصل شد.

در تبیین دیدگاه های موافق و مخالف به ترتیب، توسعه کمی و کیفی دانشگاه، اصلاح کارکردهای دانشگاهی، بین المللی سازی دانشگاهی، افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی و فرهنگ سازی مشکلات مربوط به جهانی شدن، منحصردن جذب دانشجویان در جهت منافع اقتصادی (سرمایه داری آکادمیک) و ارجحیت اهداف سیاسی به اهداف آموزشی حاصل شد. در تبیین عوامل موثر بر جذب دانشجویان خارجی ساختارها، نیروی انسانی، اهداف، برنامه ها و سیاست ها، تکنولوژی، موقعیت دیپلماتیک و بازاریابی آموزشی، در تبیین راهبردهای جذب، برنامه های حمایتی، عملکرد نمادین و عملکرد تنظیمی، در تبیین رشته های مورد پذیرش دارای مزیت نسبی دانشجویان خارجی، زمینه ها، رفتارها و ساختارها، در تبیین تسهیل روند جذب دانشجویان خارجی، مزیت رقابتی، استعداد دانشگاه و آمایش سرزمین و در نهایت در تبیین موانع جذب دانشجویان خارجی، موانع تکنولوژیکی، موانع فرهنگی، موانع پداگوژیکی، موانع سیاسی و موانع اقتصادی موثر بوده اند.

کلمات کلیدی: بین المللی سازی، آموزش عالی، جذب دانشجویان خارجی، دانشگاه آزاد اسلامی.

^۱ دانشجوی دکتری برنامه درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، ایران Halajadel@gmail.com

^۲ استاد مطالعات برنامه درسی دانشگاه شهید بهشتی تهران، ایران، (مسئول مکاتبات) . kouroshfathi@hotmail.com

^۳ دانشیار مطالعات برنامه درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ایران khosraviedu@gmail.com

^۴ استادیار مطالعات برنامه درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ایران. poushaneh@hotmail.com

مقدمه

توسعه علمی یک حرکت چند وجهی است که در ظرف محیط بین‌المللی رخ می‌دهد، پدیده جهانی شدن اقتصاد و فرهنگ از سویی و موضوع جهانی بودن علم و فناوری از سوی دیگر، روند رو به رشد فعالیت‌های بین‌المللی را افزایش داده است. از این رو پدیده و سیاست بین‌المللی شدن آموزش عالی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشورها و مناطق مختلف با رشد فراگیر و استقبال روز افزونی رو برو بوده است (یونسکو، ۲۰۱۴؛ به نقل از خرسندی، ۱۳۹۵). بر این اساس رویه‌های بین‌المللی شدن آموزش عالی علاقه مندان زیادی را به خود جلب کرده است (فوجی، انیو، کریستین، ۲۰۰۹). به زعم آلتبیچ^۱ (۲۰۱۵)، تقاضای رو به رشد بین‌المللی شدن حاکی از رشد تقاضا برای افزایش کیفیت در آموزش عالی بنا بر استانداردهای جهانی است. به زعم نایت^۲ (۲۰۰۳)؛ بین‌المللی شدن اولین اولویت دانشگاه‌های قرن بیست و یکم است. تبیین‌المللی سازی در آموزش عالی فرآیند تلفیق ابعاد بین‌المللی، میان فرهنگی و جهانی به درون هدف، عملکرد و اجرای آموزش عالی به شیوه ای است که احترام به تفاوت‌های فرهنگی و سنت‌ها را ارتقا می‌بخشد (خشنودی فر و فتحی واجارگاه، ۱۳۹۰). به سخن دیگر بین‌المللی شدن آموزش عالی به معنای هویت بخشیدن بین‌المللی به دروس، و رشته‌ها و ساختارهای آموزش دانشگاهی است (نایت، ۲۰۰۴). افزایش درآمد ناخالص ملی، رونق بخش گردشگری، ورود ارز به کشور (سانچز و همکاران؛^۳ ۲۰۱۷، به نقل از رضانی، قهرمانی، پرداختچی و ذاکر صالحی، ۱۳۹۵) صادرات خدمات آموزشی، ارتقای وجهه علمی کشور (سیلاتو، فرانتزونی و استفان^۴، ۲۰۱۵، به نقل از رضانی و همکاران، ۱۳۹۵) شناساندن فرهنگ غنی و صلح‌طلب و اصیل ایرانی، تعاطی افکار و تضارب اندیشه‌ها، رشد و توسعه و تعمیق دانش و مهارت متخصصان و دانشگاهیان، ایجاد مزیت رقابتی برای دانشگاه‌ها، افزایش سطح درآمد و رفاه نخبگان و تحصیل‌کردگان از طریق کسب وجهه و اعتبار بین‌المللی (سیمینی، زاکاری و گابریلی^۵، ۲۰۱۶) و توسعه سطح تبادلات بین‌فرهنگی تنها بخش کوچکی از هزاران مزیتی است که همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها متوجه کشور خواهد ساخت.

مبانی نظری

جهانی شدن پدیده ای است که جنبه های مختلف بشری مانند جنبه های اجتماعی ، اقتصادی ، فرهنگی و آموزشی را تحت تاثیر قرار داده است و بین المللی سازی به عنوان بعدی از پدیده ی جهانی شدن ، نظام های آموزشی و به تبع آن منافع کشورها را در عصر اقتصاد دانش -

1 . Altbach

2 . Knight

3 . Sanchez

4. Scellato; Franzoni & Stephan

5. Cimini; Zaccari & Gabrielli

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی محور با مسائلی مواجه کرده است. (خسروی نژاد، شهرزاد و علیرضا عصاره، ۱۳۹۰). تعداد دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه‌های مختلف جهان بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵ بیش از ۲٫۵ برابر شده است و اکنون قریب ۵ میلیون دانشجو در دانشگاه‌های کشورهای غیر از موطن اصلی خود در حال تحصیل‌اند (او.ای.سی.دی^۱، ۲۰۱۷: ۲۹۶). ایران با داشتن ۵۱۳۹۵ دانشجو در خارج، جزو ده کشور اول دنیا در میزان صدور دانشجویست و چین با ۸۰۱۱۸۷، هند با ۲۵۵۰۳۰ آلمان با ۱۱۶۳۴۲، فرانسه با ۸۰۶۳۵، قزاقستان با ۷۷۹۶۵ نفر به ترتیب پنج کشور اول جهان در صادرات دانشجو بوده و ایران، پس از مالزی و ایتالیا در رده هشتم جهان قرار دارد (موسسه آمار یونسکو^۲، ۲۰۱۸).

به نظر می‌رسد امروزه کشورها با ارتقای سطح همکاری‌ها و تبادلات بین‌المللی علمی نه تنها مشروعیت جانبی و منزلت اجتماعی کسب می‌کنند بلکه به نوسازی اقتصاد و کارآمدی فناوری خود مدد می‌رسانند. نایت و دویت^۳ (۱۹۹۷)، معتقدند که یکی از ابعاد بین‌المللی سازی، ارتقای هویت ملی است و این ابزاری است برای معرفی زبان و فرهنگ ملی کشورها در عرصه بین‌المللی است تا کشورها بتوانند از راه گسترش آموزش عالی در قلمرو بین‌المللی از وابستگی صرف به کشورهای غربی بکاهد. عارفی و عزیزی (۱۳۹۷) در مقاله ای با عنوان امکان سنجی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های جامع دولتی شهر تهران نشان داد میانگین بین‌المللی شدن دانشگاه جامع شهر تهران کمتر از حد متوسط است و در سطح پایین تر از میانگین فرضی قرار دارد. معیارهای سنجش در این تحقیق به کارگیری فناوری‌های نوین، استفاده از زبان انگلیسی به عنوان زبان اصلی، همکاری‌های بین‌المللی، همکاری‌های بین‌المللی علمی و آموزشی و همکاری‌های پژوهش بین‌المللی بود.

بین‌المللی شدن آموزش عالی پدیده‌ای نسبتاً جدید اما از لحاظ مفهومی گسترده و متنوع است و به عنوان پاسخ دانشگاه به تغییرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی که حاصل از جهانی شدن می‌باشد، شناخته شده است. ولیوس^۴ (۲۰۰۶) با این وجود تعیین دقیق معنا و دامنه این پدیده برجسته اجتماعی بسیار دشوار است. چن^۵ (۲۰۱۳). نایت (۲۰۱۵) بین‌المللی شدن آموزش عالی را در سطح ملی، نهادی و بخشی اینگونه تعریف می‌کند: فرآیند تلفیق^۵ ابعاد بین‌المللی، بین فرهنگی و جهانی در اهداف، مأموریت‌ها، کارکردها و نیز عرضه آموزش عالی. تعریف جامع دیگری که توسط « مرکز بین‌المللی شدن و مداخلات جهانی» ارائه شده چنین است که:

---

1. OECD

2. UNESCO Institute for Statistics (UIS)- Data extracted on 30 Jan 2018 19:47 UTC (GMT) from UIS.Stat

3 . Knight & Dewit

4. Valiulis

5.Chen

5 . in corporation

عادل حلاج دهقانی، دکتر کورش فتحی و اجارگاه، و...

بین‌المللی شدن فرآیندی است که در جستجوی هماهنگی و یکپارچه سازی سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های بین‌المللی و موقعیت‌های دانشگاه‌ها و کالج‌هاست. (تارنما مرکز بین‌المللی شدن و ملاحظات جهانی مشاهده شده در: ۹۶/۰۸/۱۸)

به طور کلی در مفهوم بین‌المللی شدن فرهنگ، روابط بین ملت‌ها و سیاست‌های ملی به طور گسترده‌ای برجسته است. در چنین شرایطی بین‌المللی شدن آموزش عالی بر تبادل متقابل ایده‌ها و فرهنگ ملی تأکید دارد. بین‌المللی شدن به عنوان عنصر کلیدی سرمایه فرهنگی محسوب می‌شود که بدنال توسعه فارغ التحصیلان و کارکنانی است که مسئول، توانا، خودآگاه، دلسوز باشند (رابسون، ۲۰۱۷)^۱ و موضوعی فراتر از اجرای بعد بین‌الملل در دانشگاه بوده و شامل تبادل فرهنگ و ارزش‌ها و تفاهم مشترک و احترام به تفاوت‌ها می‌باشد. (ریان، ۲۰۱۲)^۲ انجمن بین‌المللی دانشگاه‌ها، (۲۰۰۵)، بین‌المللی شدن را به عنوان فرصتی برای ترویج تنوع فرهنگی، و تقویت فهم بین فرهنگی، احترام و تساهل در میان مردم می‌داند. از جمله اهداف فرهنگی- اجتماعی بین‌المللی شدن را می‌توان تنوع فرهنگی در دانشگاه، یادگیری فرهنگی و افزایش سواد فرهنگی برشمرد (خرسندی طاسکوه، ۱۳۹۳)

نهاد آموزش عالی در جمهوری اسلامی ایران اهمیت ویژه‌ای دارد به طوری که رهبران و سیاست‌گزاران جمهوری اسلامی ایران ضمن اذعان به اهمیت این نهاد علمی و نیاز به تربیت نیروی انسانی تحصیلکرده، آن را نه به عنوان نهادی صرفاً علمی بلکه بخشی از فرآیندهای سیاسی و مکان مناسبی برای آموزش‌های ایدئولوژیک می‌دانند. (نبوی، ۱۳۹۲: ۲۱۱) پس از انقلاب اسلامی و با بازگشایی مجدد دانشگاه‌ها در ایران بین‌المللی شدن آموزش عالی متناسب با رویکرد درک و فهم متقابل و با تأکید بر بعد فرهنگی و انتقال مفاهیم و ارزش‌های انقلاب به مثابه اولویتی با اهمیت در سیاست آموزشی کشور در نظر گرفته شد. ایجاد دانشگاه امام خمینی (ره) و پس از آن توجه به این موضوع در اسناد بالادستی از جمله سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی در افق ۱۴۰۴ و قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه، سند دانشگاه اسلامی، نقشه جامع علمی کشور و سند رتبه بندی دانشگاه‌های جهان اسلام همواره مورد توجه بوده است. دانشگاه‌های ایران مانند دیگر دانشگاه‌های دنیا برای یافتن هویتی بین‌المللی، صدور دانش و یافته‌های علمی، تبادلات دانشجویی، برطرف کردن تنگناهای مالی، افزایش کیفیت آموزشی، گسترش چندفرهنگ‌گرایی به این سمت سوق خواهد یافت. (خراسانی، ۱۳۹۵: ۱۹۸) به رغم ظرفیت و توانمندی موجود در مبحث بین‌المللی شدن در آموزش عالی ایران تاکنون سیاست‌گذاری راهبردی، تخصیص اعتبار خاص و سرمایه‌گذاری عمده وجود ندارد. (خرسندی، ۱۳۹۵)

1 . Rabson

2 . Ryan

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی در پژوهشی تحت عنوان تأثیر بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها بر تجاری‌سازی خدمات دانش-بنیان دانشگاه‌ها (مورد مطالعه: دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران) دریافتند که بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و ابعاد آن شامل امور ارتباطی، امور سیاسی، امور خدماتی و امور دانشگاهی بر تجاری‌سازی خدمات دانش‌بنیان در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران تأثیر دارد.

برچین^۱ و همکاران (۲۰۱۷) همکاری‌های علمی بین‌المللی را بستری بسیار مناسب برای نیل به توسعه پایدار در سطح ملی و جهانی می‌دانند و معتقدند این قبیل همکاری‌ها به‌ویژه در زمینه پژوهش و بالاخص هم‌تالیفی مقالات موجب حل مسایل غامض پژوهشی، تسهیم، تقویت و هم‌افزایی دانش همکاران و نیل به راهکارهای بدیع و جامع برای مسایل مبتلابه جامعه دانشگاهی است. لو و ما^۲ (۲۰۱۷) با بررسی ۲۰ کشور پیشرو در یک رشته علمی خاص، به تأثیر همکاری‌های علمی بین‌المللی در ایجاد مزیت رقابتی برای این کشورها در رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان پرداخته و این امر را بسیار مؤثر در این زمینه ارزیابی می‌کنند. الدیری، کوتسمیر و وینسی^۳ (۲۰۱۷) در بررسی تأثیر همکاری‌های آکادمیک بین‌المللی در جریان دانش بین محققان برخی کشورهای اروپایی نتیجه می‌گیرند که میزان استقبال دانشگاه‌ها از همکاری‌های علمی بسیار زیاد بوده و به انباشت سرمایه انسانی و سرمایه‌گذاری در سرمایه انسانی در راستای تحقق رشد اقتصادی مناسب، کمک شایانی می‌نماید. سیمینی، زاکاری و گابریلی^۴ (۲۰۱۶) با بررسی همکاری‌های علمی بین‌المللی در سطح کلان بین‌المللی در دهه اخیر، سهم فاند‌های تحقیقاتی را در ارتقای همکاری‌های علمی و افزایش این همکاری‌ها را در میزان بهره‌وری دانشگاه‌ها بر مبنای اصول «سیاست علم و فناوری» بسیار اثربخش قلمداد می‌کنند. ایشان با نشان دادن تمایز آشکار و برتری دانشگاه‌هایی که سطح گسترده‌ای از همکاری‌های علمی بین‌المللی دارند به توجیه اقتصادی بسیار مبرهن ورود دانشگاه‌ها به این عرصه می‌پردازند و سهم همکاری‌های علمی را در رشد اقتصادی و علمی دانشگاه‌ها و کشورهای متبوع آنها بسیار اساسی ارزیابی می‌کنند. هورتا و پاتریشیو^۵ (۲۰۱۵) در پژوهشی برای طراحی برنامه همکاری بین‌المللی بین یک کشور اروپایی متوسط و سه دانشگاه برجسته در ایالات متحده نتیجه گرفتند که راهبرد فعالانه همکاری‌های علمی دانشگاه‌های ملی با دانشگاه‌های جهان می‌تواند بازده اجتماعی و اقتصادی مثبت داشته و مروج اصلاحات باشد. دیگر یافته‌های ایشان حاکی از آن است که اراده سیاسی سیاستمداران پیشرو، همراه با زمینه و تجربه دانشگاهی، سیاست‌گذاران را قادر به بهره‌گیری از انواع مشارکت‌های بین‌المللی می‌کند. همچنین نقش سیاست‌های مبتنی بر همکاری‌های علمی در گسترش کمی و

---

1. Barchin

2. LU & Ma

3. Aldieri, Kotsemir & Vincl

4. Cimini, zaccari & Gabrielli

5. Horta & patricio

عادل حلاج دهقانی، دکتر کورش فتحی واجارگاه، و...

کیفی گروه‌های پژوهشی ملی و تشویق افراد و نهادها افزایش مشارکت در طرح‌های بین‌المللی نیز در این پژوهش مورد تایید قرار گرفت. (ادواردو^۱ و همکاران، ۲۰۱۵؛ به نقل از رضانی و همکاران، ۱۳۹۵) در مطالعه خود، گسترش همکاری‌های علمی بین دانشگاه‌های برزیل و دانشگاه‌های خارجی رابه عنوان مکانیسم مناسب چه برای جهش کیفی در تولید علم برزیل در منطقه و چه برای انتشار دانش در جای جای کشور فرض می‌کنند و نقش پژوهشگران کلیدی در تکامل این شبکه و کمک به تحقق همکاری‌های علمی بین‌المللی را برجسته می‌سازند. مطالعه ای که توسط گرین^۲ (۲۰۱۲) در ابعاد وسیعی بر روی ۲۷۶۴ موسسه آموزش عالی انجام شد چهار شاخص اصلی همکاری‌های آکادمیک بین‌المللی در سطح راهبردی عبارتند از: ۱. حمایت مؤسسه از بین‌المللی‌سازی، ۲. برنامه‌های علمی و فعالیت‌های فوق برنامه، ۳. سیاست‌های مربوط به هیات علمی و ۴. تعداد دانشجویان خارجی.

شاو^۳ (۲۰۱۵)، در تحقیقی با عنوان بین‌المللی شدن آموزش عالی در استرالیا و کانادا درسی برای آینده، به بررسی شدن بین‌المللی شدن آموزش عالی در استرالیا و کانادا می‌پردازد، او در این تحقیق برخی از شباهت‌ها و تفاوت‌های بین دو کشور را ارائه می‌دهد و بر این نکته تأکید دارد که علت اصلی تغییرات دانشگاهی در استرالیا در جهت بین‌المللی شدن آموزش عالی کمک به اقتصاد آن کشور است. تام^۴ (۲۰۱۳)، در تحقیقی با عنوان بین‌المللی سازی آموزش عالی در مالزی سیاست‌های دولت و پاسخ دانشگاه‌ها، به بررسی سیاست‌های دولت و پاسخ مؤسسات دولتی و خصوصی به آموزش عالی نسبت به این سیاست‌ها پرداخت، یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است در حالی که در این سیاست‌ها بر پژوهش و تولید دانش تأکید می‌گردد اما اساساً تمرکز آن عمدتاً بر افزایش ورودی دانشجویان و به تبع افزایش درآمد است. (مارمولجو،^۵ ۲۰۱۲ به نقل از رضانی و همکاران، ۱۳۹۵) پنج دلیل برتر بین‌المللی سازی یک موسسه را بهبود آمادگی دانشجویان، بین‌المللی کردن برنامه درسی، گسترش نمایه بین‌المللی موسسه، تقویت تولید و پژوهش و علم و متنوع سازی دانشکده و کارکنان می‌داند. حکیم زاده (۲۰۱۰) معتقد است که بین‌المللی سازی تحصیلات تکمیلی، دانشجویان و استادان نظام‌های مختلف را گرد هم می‌آورد و محیطی متنوع و ناهمگون ایجاد می‌کند. بر اساس گزارش اتحادیه بین‌المللی دانشگاه‌ها (۲۰۰۳)، نود و شش درصد از مدیران و سیاست‌گذاران آموزش عالی بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها را به نفع دانشگاه خود می‌دانند. برخی از اندیشمندان بر این باورند که جهانی شدن همچون فرآیندی در حال وقوع به ابزاری ایدئولوژیک در خدمت حکومت‌های قرار گرفته است. تا

1. Eduardo

2. Green

3. Shaw

4. Sam

5. Marmolenjo

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی برخی از سیاست‌های خود را که از شیوه‌های دیگر به اقبال نمی‌رسد را اعمال کنند. بنابراین مدیران و سیاست‌گذاران باید به بررسی مقاصد سلطه‌طلبانه گسترش جهانی شدن به پردازند، (مانی و انویسکا^۱ ۲۰۱۴؛ به نقل از رضانی و همکاران، ۱۳۹۵). به هر روی آموزش و پرورش می‌تواند اثرات منفی جهانی شدن را خنثی کند و قابلیت‌های آن را به شیوه ای دموکراتیک افزایش دهد. ایده آموزش جهان شهر نگر بر گرفته از این طرز تفکر است. فتحی واجارگاه و دیبا واجاری (۱۳۸۹)، اعتقاد دارند در طراحی دیدگاه‌ها باید دقت کرد و آگاهی فراگیران طوری رشد یابد که آنها دیگران و فرهنگ شان را رقیب و مخالف خود ندانند و مسایل جهانی را هم چون مسایل شهر و دیدار خود قلمداد کنند. در پژوهشی که موسسه‌ی آموزش بین‌الملل کشور استرالیا در سال ۲۰۱۰ به منظور بررسی میزان رضایت دانشجویان خارجی از زندگی و تحصیل در ۳۴ دانشگاه معتبر در کشور انجام داده است نشان داد که ۸۴ درصد دانشجویان از تحصیل در دانشگاه‌های استرالیا لذت داشتند. شمس مورکانی و معارف وند (۱۳۹۲) به بررسی کیفیت زندگی تحصیلی دانشجویان خارجی در دانشگاه شهید بهشتی با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته پرداختند. نتایج تحقیق به آنها نشان داد که مؤلفه‌های کیفیت زندگی دانشجویی، خدمات پزشکی و مشاوره، تجهیزات پزشکی و مشاوره، تجهیزات علمی و پژوهشی، تسهیلات مالی، تغذیه و خوابگاه دانشجویی انسجام اجتماعی و مسیر پیشرفت در این دانشگاه از مطلوبیت لازم برخوردار نیست. خرسندی (۱۳۹۵)، در مقاله ای با عنوان تحلیل مبانی نظری و اهداف بین‌المللی شدن آموزش عالی نشان داد، دامنه‌ی اهداف و سیاست‌های آموزش عالی بین‌المللی از فعالیت‌های کارکردگرایانه برند سازی و درآمد سازی تا مولفه‌های آرمان گرایانه مانند صلح و توسعه ایده شهر وندی جهانی متغیر است. شفیعی زاده (۱۳۹۲)، مهمترین اهداف و سیاست‌های جذب دانشجویان خارجی را تقویت نگرش مثبت دانشجویان خارجی به جمهوری اسلامی ایران، تربیت نیروهای کارآمد، متعهد و آشنا به منطق انقلاب اسلامی، تعمیق آگاهی‌های دانشجویان خارجی نسبت به اسلام و ارزش‌های انقلاب اسلامی، آشنایی دانشجویان خارجی با چالش‌ها و و نیازهای جهان اسلام، و تربیت متخصص متعهد به منظور کمک به ارتقای علمی کشورهای اسلامی می‌داند. تحقیقی با عنوان عوامل بازدارنده پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی ایران توسط فتحی واجارگاه و همکاران (۱۳۹۰) در دانشگاه شهید بهشتی اجرا شد، در این تحقیق ۷۵ نفر از دانشجویان خارجی دانشگاه شهید بهشتی مشارکت کردند. یافته‌ها در مورد منابع پذیرش دانشجویان خارجی به دو دسته درون دانشگاهی و برون دانشگاهی تقسیم شد. از دید این دانشجویان، نداشتن ارتباط مستمر با دانشگاه‌های برتر جهان، فعال نبودن دفاتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها و خدمات حمایتی پایین به دانشجویان خارجی، سه مانع اصلی درون دانشگاهی، و عدم تسهیل ورود دانشجویان خارجی و عدم اعطای استقلال

---

¹ Manni & Anviska

عادل حلاج دهقانی ، دکتر کورش فتحی واجارگاه، و...

به دانشگاه‌ها برای پذیرش دانشجویان خارجی سه مانع اصلی برون دانشگاهی است. فتحی واجارگاه، زارع و یمینی (۱۳۸۸) در تحقیقی با عنوان بررسی عوامل بازدارنده بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه نشان دادند عوامل فرهنگی، انسانی، سیاسی، ساختاری، تجهیزاتی، محتوایی و روش تدریس مهم‌ترین عوامل بازدارنده بین‌المللی کردن برنامه درسی دانشگاه‌ها است. این در حالی است که بنابر اسناد موجود در مدیریت آموزش دانشجویان خارجی دانشگاه آزاد اسلامی حدود ۸۵۰۰ دانشجوی خارجی در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و حدود ۲۰۰۰ نفر نیز در واحدهای برون‌مرزی در حال تحصیل هستند. یعنی قریب به ۱۰۰۰۰ دانشجوی در این دانشگاه تحصیل می‌کنند. مدیران و سیاست‌گذاران دانشگاه اعتقاد دارند هدف گذاری جدید دانشگاه برای تعامل با خارج از کشور در وهله اول مبتنی بر سیاست‌های خارجی بالادستی نظام است؛ سیاستی که در چشم‌انداز ۲۰ ساله تحت عنوان الهام بخشی آمده است. یعنی ایران باید در طول یک بازه زمانی به‌عنوان یک کشور الهام بخش به سایر ملت‌ها مطرح شود. این الهام بخشی از طریق بالا بودن کیفیت آموزشی و تحقیقاتی خواهد بود تا دانشجویانی که با ایران کار می‌کنند بدانند یکی از دستاوردهای نظام جمهوری اسلامی، دستاورد علمی است. این در حالی است که مسئله مهم آنست که علی‌رغم سیاست‌های دانشگاه مبنی بر جذب حداکثری دانشجویان خارجی مدلی که ساختارها و روابط بین متغیرهای جذب دانشجویان را مشخص کند وجود ندارد. بنابراین سوال اصلی تحقیق آن است که مدل راهبردی جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی چیست؟

در سال ۲۰۱۱ میلادی تعداد دانشجویان بین‌المللی نسبت به سال ۲۰۱۷ میلادی از ۲,۱ میلیون دانشجو به ۴,۶ میلیون دانشجو افزایش یافته و درصد سهم کشورهای برخوردار از این قرار است.

جدول شماره ۱. پذیرش دانشجوی خارجی کشورها در سال ۲۰۱۱

ردیف	کشور	پذیرش دانشجوی خارجی
۱	آمریکا	۲۸ درصد
۲	انگلستان	۱۱ درصد
۳	آلمان	۹ درصد
۴	فرانسه	۷ درصد
۵	استرالیا	۴ درصد
۶	ژاپن	۳ درصد
۷	اسپانیا	۲ درصد
۸	بلژیک	۲ درصد
۹	سایر کشورها	۳۴ درصد

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی

جدول شماره ۲. جدول پذیرش دانشجوی خارجی کشورها در سال ۲۰۱۷

ردیف	کشور	پذیرش دانشجوی خارجی
۱	آمریکا	۲۴ درصد
۲	انگلستان	۱۱ درصد
۳	چین	۱۰ درصد
۴	استرالیا	۷ درصد
۵	فرانسه	۷ درصد
۶	کانادا	۷ درصد
۷	روسیه	۶ درصد
۸	آلمان	۶ درصد
۹	سایر کشورها	۲۳ درصد

موسسه آموزش عالی بین‌المللی IIE، (۲۰۱۷) در ب‌های باز: گزارش در مورد بورس تحصیلی بین‌المللی؛ موسسه کارشناسی ارشد.

با توجه به جداول فوق، آمریکا با ۳٪ کاهش، استرالیا ۳٪ افزایش، انگلستان و فرانسه بدون تغییر و کشورهای چین روسیه، کانادا و آلمان سهم بسزایی در جذب دانشجویان خارجی در سال ۲۰۱۷ داشته‌اند. گزارش درهای باز نشان می‌دهد در سال ۲۰۱۰، تعداد دانشجویان خارجی در آمریکا به ۷۲۳۲۷۷ نفر رسیده است. تعداد کل دانشجو در آمریکا ۱۷۹۵۸۰۰۰ نفر می‌باشد. در این گزارش ذکر شده که پذیرش دانشجوی خارجی نزدیک به ۲۰ میلیارد دلار برای اقتصاد آمریکا در سال ۲۰۱۰ سودآوری داشته است (IIE, 2011:485).

تعداد دانشجویان خارجی در ایران و مقایسه آن با کشورهای منطقه: توان جذب و آموزش دانشجویان خارجی که برای تحصیل کشوری غیر از کشور زادگاه خود را انتخاب می‌کنند، یکی از شاخص‌هایی است که نشان‌دهنده کیفیت و وضعیت مطلوب یا مناسب یک کشور در حوزه آموزش عالی دارد. بر اساس آخرین اطلاعات مربوط به تعداد دانشجویان خارجی که به سال ۲۰۰۹ بر می‌گردد، در کشور ما تنها ۲۵۰۰ دانشجوی بین‌المللی در حال تحصیل بوده‌اند که نسبت آنها به دانشجویان داخلی کمتر از ۰/۰۰۰۸ بوده است. این در حالی است که شاخص یادشده برای کشور برتر منطقه، یعنی مصر ۳۵۰۳۱ دانشجو و برای امارات متحده عربی و اردن، رتبه‌های دوم و سوم، به ترتیب ۳۴۱۲۲ دانشجو و ۲۶۶۳۷ دانشجو بوده است. از این نظر،

عادل حلاج دهقانی، دکتر کورش فتحی واجارگاه، و...
ما تنها کشورهایی مانند گرجستان (۴۹۹ دانشجوی)، پاکستان (۳۸۹ دانشجو) و ازبکستان (۳۸۱ دانشجو)، را در رتبه‌های پایین‌تر از خود می‌بینیم. (یونیسکو^۱، ۲۰۱۱: ۲۵).

سؤال‌های پژوهش

سوال اصلی:

۱. الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی کدامند؟
سوالات فرعی:
۲. مواضع و دیدگاه‌ها نسبت به پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی چیست؟
۳. عوامل موثر بر پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی کدامند؟
۴. راهبردهای جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی کدامند؟
۵. زمینه‌ها و رشته‌های پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی کدامند؟
۶. عوامل بازدارنده در زمینه جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی کدامند؟
۷. چه اقداماتی جهت تسهیل روند جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی مناسب است؟

روش پژوهش

این پژوهش می‌کوشد با استفاده از رویکرد تفسیر گرایانه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی را از نگاه پژوهشگران به عنوان یک مدل راهبردی ارائه نماید؛ بر اساس دیدگاه تفسیری، واقعیت؛ مشروط به تجربه‌ی انسان و تفسیر اوست. انسان از راه تجربه می‌تواند دانش مربوط به واقعیت را در ذهن خود بسازد و پژوهشگر از راه تعامل با موضوع مورد پژوهش به شناخت آن نایل گردد (بازرگان، ۲۰۰۹). بر همین اساس پژوهش حاضر از لحاظ روش شناسی کیفی و با روش نظریه زمینه‌ای انجام شده است. در این پژوهش، پژوهشگر سعی کرده است با انجام مطالعه‌ی میدانی و مشارکت در فرآیندهای مربوط به موضوع پژوهش به درک و فهم دیدگاه‌ها مثبت و منفی و همچنین عوامل مؤثر جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی پردازد. در این پژوهش جهت گردآوری داده‌ها از ابزار مصاحبه‌ی باز و ساختار نیافته با صاحب نظران و اهل فن استفاده شده است. با توجه به اینکه پژوهشگران این پژوهش بنا بر ماهیت تحلیلی و شغلی خود به نحوی با موضوع پژوهش درگیر بوده‌اند همراه با مصاحبه‌ی باز از مشاهده آزاد برای گردآوری داده‌ها استفاده کرده‌اند. بدیهی است استفاده از اسناد و مدارک موجود در رابطه با موضوع پژوهش در این حیطه قرار می‌گیرد. در این پژوهش با استفاده از روش (مثلت‌سازی) داده‌ها با هم ترکیب می‌گردند. جامعه آماری این پژوهش را کلیه خبرگانی که در این حوزه قرار می‌گیرند تشکیل می‌دهند.

^۱ . Unesco

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی
روش نمونه گیری در این پژوهش از نوع نمونه گیری پژوهش‌های کیفی می‌باشد و با استفاده از روش‌های نمونه گیری نظری و گلوله برفی و شاخص اشباع نظری نسبت به نمونه‌گیری از جامعه پژوهشی اقدام شد. به این شکل که با استفاده از روش نمونه‌گیری نظری، چند تن از پژوهشگران خبره به منظور دستیابی به مجموعه‌ای از داده‌های جامع و غنی شناسایی شده و مورد مصاحبه قرار گرفته‌اند و در روش گلوله برفی از افرادی که مورد مصاحبه قرار گرفته بودند خواسته شد سایر افرادی را که در وضعیت مشابهی هستند و می‌توانند اطلاعات بیشتری را معرفی کنند، این کار تا زمانی که پژوهشگر دریافت که داده‌های دریافتی تکراری هستند و به داده‌های بیشتری نخواهد رسید ادامه پیدا کرد که در اصطلاح در پژوهش‌های کیفی به آن شاخص اشباع نظری می‌گویند. با توجه به مراحل و فرآیندهای ذکر شده با تعداد ۱۲ نفر از اعضای هیات علمی متخصص و کارشناسان حوزه‌ی روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی و دانشجویان خارجی مورد مصاحبه قرار گرفته‌اند اگر چه از مصاحبه دهم داده‌های گردآوری شده به اشباع نظری رسیدند ولی جهت اطمینان مصاحبه‌ها تا ۱۲ نفر ادامه پیدا کرد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها روش نظریه برخاسته از داده‌ها بود؛ اشتراوس و کوربین^۱ به نقل از کرسول^۲ (۲۰۰۷)، تئوری برخاسته از داده‌ها را نوعی راهبرد کیفی برای تدوین تئوری در مورد یک پدیده از راه مشخص کردن عناصر کلیدی آن پدیده و سپس طبقه بندی روابط این عناصر درون بستر و فرآیند دانسته‌اند. فرآیند اصلی در روش نظریه داده بنیاد به عنوان روش تحلیل داده‌ها فرآیند کد گذاری و طبقه بندی از داده‌های خام و استخراج مفاهیم و مقولات اصلی و روابط بین آنها در چارچوب یک تئوری محقق ساخته است. که با توجه به شرایط و موقعیت پژوهش نسبت به ارائه‌ی آن اقدام خواهد شد. بر این اساس جهت تحلیل داده‌ها در این شیوه از سه شیوه‌ی کد گذاری استفاده می‌شود، کد گذاری باز، کد گذاری محوری و کد گذاری انتخابی، اساساً کد گذاری روند یا فرآیندی است که طی آن داده‌های خام تفکیک، مفهوم بندی و ترکیب می‌شوند. در مرحله‌ی کد گذاری باز، مفاهیم اولیه در مرحله کد گذاری محوری، مقولات عمده با مقوله‌ی هسته مرکزی استخراج می‌شوند.

یافته‌ها

همانگونه که پیش‌تر بیان شد این پژوهش با هدف الگوی جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی و ارائه یک نظریه زمینه‌ای انجام شده است. که برای رسیدن به این مهم در مرحله کد گذاری باز از جهت پایایی، در دو مرحله نسبت به کد گذاری مفاهیم اولیه اقدام شده است. که در مرحله نخست ۳۳۰ مفهوم از مصاحبه پژوهشگران استخراج شد. سپس این مفاهیم

1 . Strauss & corbin

2 . Cresswell

عادل حلاج دهقانی ، دکتر کورش فتحی واجارگاه، و... در مرحله دوم کد گذاری باز، جهت انسجام بیشتر در قالب ۲۷ مفهوم انتزاعی تر کد گذاری شد. در مرحله ی بعد که کد گذاری محوری نامیده می شود مفاهیم اولیه استخراج شده قبل در قالب ۷ مقوله عمده طبقه بندی شده اند. این مقوله از لحاظ انتزاعی بودن در سطح بالاتری نسبت به مفاهیم حاصل از کد گذاری باز بوده اند.

جدول شماره ۵. سوالات پژوهش ومولفه های استخراج شده از نتایج مصاحبه ها

ابعاد	مولفه ها	مصادیق
مواضع و دیدگاه ها تحلیل نظرات موافقین	۱- توسعه کمی و کیفی دانشگاه	به زعم من حضور دانشجویان خارجی در دانشگاه علاوه بر افزایش واحدها در داخل کشور و خارج کشور آنها را از نظر کیفی نیز ارزشمند می کند.
	۲- اصلاح کارکردهای دانشگاهی	برای سیاست جذب موفق دانشجویان خارجی دانشگاهها باید در رفتارها، و کارکردهای خود تجدید نظر کنند، این عمل موجب این است که برخی از امور که نارسایی در آن وجود دارد بهینه شود.
	۳- بین المللی سازی دانشگاهی	طبیعی است یکی از مزایای حضور دانشجویان بین المللی سازی دانشگاهی است. مطرح شدن دانشگاه در کلاس جهانی است
	۴- افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی	مشکلات مالی دانشگاه ها از این طریق حل می گردد.
	۵- فرهنگ سازی	یک فرصت است که فضای فرهنگی دانشگاهها را به یک فضای باز و پویا تبدیل میکند
مواضع و دیدگاه ها تحلیل نظرات مخالفین	۶- مشکلات مربوط به جهانی شدن	جهانی شدن استعمار نو را می آفریند و نوک پیکان به طرف دانشگاه ها است. (نقی سبیل)
	۷- منحصر شدن جذب دانشجویان در جهت منافع اقتصادی (سرمایه داری آکادمیک)	دانشگاه رزق و روزی اش رو از محل جذب دانشجویی خارجی در می آورد نه پژوهش بنابراین مبلغ یک کاپتالیسم سامان یافته است.
	۸- ارجحیت اهداف سیاسی به اهداف آموزشی	اهداف سیاسی در جذب دانشجویی خارجی بر اهداف آموزشی می چربد.
عوامل موثر بر پذیرش دانشجویان	۹- ساختارها	ساختارهای پیچیده برای جذب دانشجویان خارجی مناسب جذب دانشجویان خارجی نیست. ساختارها باید با کمترین پیچیدگی باشد.

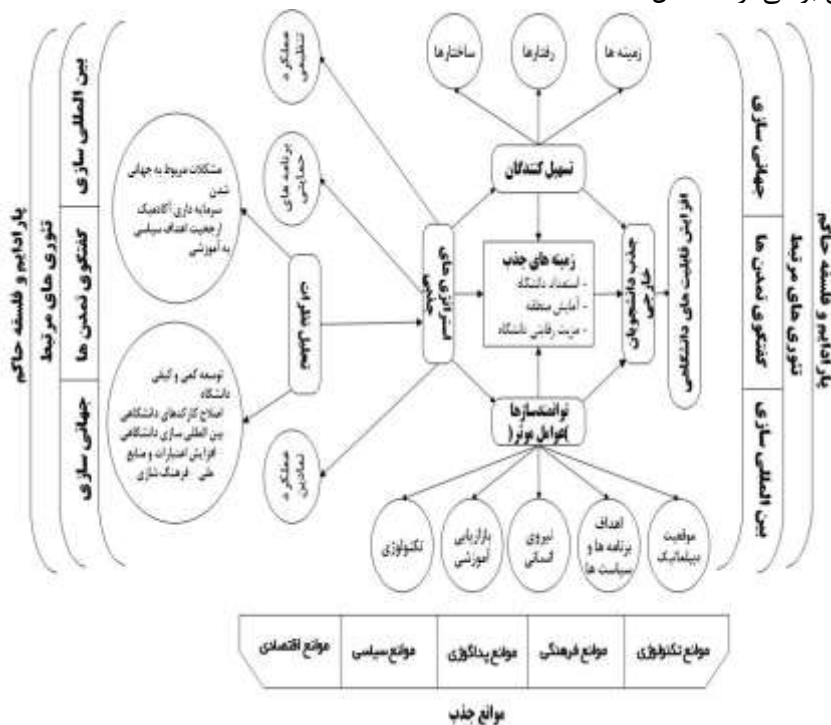
ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی

ابعاد	موفه‌ها	مصادیق
خارجی	۱۰- نیروی انسانی	نیروی انسانی باید به گونه ای تربیت شود. تا بتواند با دانشجویان خارجی هماهنگ باشد و بتواند ارتباط برقرار کند.
	۱۱- اهداف و برنامه‌ها	تدوین برنامه ریزی راهبردی که هدف ها و سیاست ها در این پروژه مشخص باشد اهمیت زیادی دارد.
	۱۲- تکنولوژی	بسترهای فناوری ها موقعیت های راهبردی را برای این سیاست می سازد.
	۱۳- موقعیت دیپلماتیک	هرچه روابط خارجی بهتر باشد، تمایل دانشجو بیشتر می شود.
راهبردهای جذب	۱۴- بازاریابی آموزشی	عرضه نوع آموزش های در عرصه ی بورس آکادمیک نکته طلایی است.
	۱۵- برنامه‌های حمایتی	حکمران در این پروژه چه می خواهد ؟
	۱۶- عملکرد نمادین	به نظر من یک رویکرد نمادین است که در عرصه دیپلماتیک کشور آرامی هستیم.
عوامل بازدارنده جذب	۱۷- عملکرد تنظیمی (داخلی/ خارجی)	برای سایبرنیک سازی دانشگاه این یک حرکت رو به جلو است.
	۱۸- عوامل بازدارنده تکنولوژیکی	بسترها (فنی، انسانی، امنیتی) فراهم نیست.
	۱۹- عوامل بازدارنده فرهنگی	برخوردها با یک دانشجوی خارجی که می خواهد یک دوره کوتاه یا بلند رو بگذرانند با عوامل بازدارنده زیادی رو برو خواهد شد.
	۲۰- عوامل بازدارنده پداگوژیکی	روش تدریس اساتید ما در دانشگاه آزاد در بسیاری از موارد سنتی است.
	۲۱- عوامل بازدارنده سیاسی	مملکت در شرایطی قرار دارد که برخی از مشکلات کلان اجازه فعالیت در موضوع شما را نمی دهد
	۲۳- عوامل بازدارنده اقتصادی	دانشگاه برای ادامه فعالیت باید تامین بودجه کند تا ساختار و زیر ساختهای فنی و مخابراتی را درست نماید.

ابعاد	مولف‌ها	مصادیق
عوامل پیشران جذب	۲۲-زمینه‌ها	اقتصاد، فرهنگ، سیاست سه فاکتور مهم در جذب دانشجویان خارجی است که باید آماده باشد.
	۲۳-رفتارها	منابع انسانی باید رفتارهایی از خود نشان دهد که مناسب این سناریو باشد.
	۲۴-ساختارها	پیچیدگی، تمرکز و رسمیت نظام دانشگاهی آفت دانشجو گزینی خارجی است .
زمینه‌ها و رشته‌های مورد پذیرش	۲۵-استعداد دانشگاه	قابلیت‌های دانشگاه‌ها رشته‌های مورد پذیرش را تعیین می کند.
	۲۶-آمایش منطقه	دانشجویان خارجی باید به صورت پژوهشی عمل کنند نه رشته بگذرانند و پژوهشها منطبق با آمایش منطقه باشد.
	۲۷-مزیت رقابتی دانشگاه	باید دید دانشگاه در چه زمینه ای کارایی نسبی دارد و آن چیزی که در کورس رقابت از دیگران بالاتر است آن مهم است.

در مرحله‌ی کد گذاری گزینشی باید مقوله هسته‌ی انتخاب شده و ارتباط کلیه مقولات عمده حول محور مقوله هسته انتخاب شده و ارتباط مستقیم و یا غیر مستقیم حول محور مقوله هسته مورد بررسی قرار می‌گرفت. و سپس مدل زمینه‌ای (برخاسته از داده‌ها)، بر اساس این مقوله اصلی سامان گیرد. در تحقیق حاضر پس از چندین بار مطالعه و رفت و برگشت‌هایی که میان داده‌ها، مفاهیم و مقوله‌ها صورت گرفت مشخص شد که یک مقوله اصلی بیش از همه در داده‌ها و مصاحبه‌ها وجود دارد که این مقوله که مقوله هسته مرکزی یا هسته تحقیق حاضر است چیزی جز راهبردهای جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد نیست. در این تحقیق داده‌ها به انحای مختلف از مقولات مرتبط با این هسته سخن می‌گویند. دیدگاه‌های موافقین و مخالفین نیز به نوعی بر راهبردهای جذب تأثیر می‌گذارد. عوامل موثر بر جذب، عوامل بازدارنده جذب تسهیل‌گرها و زمینه‌ها و یا رشته‌های مورد پذیرش همگی متأثر از راهبردها هستند و یا به نوعی به راهبردهای جذب تأثیر می‌گذارند. بر اساس داده‌های این تحقیق جذب دانشجویان خارجی در ایران بر اساس تئوریهای بین‌المللی سازی، گفتگوی تمدن‌ها و جهانی‌سازی صورت می‌گیرد و اجرای این امر در دانشگاه آزاد همراه با نظرات موافق و مخالف همراه است. برای موفقیت در این امر توانمندسازهای فرآیند جذب و عوامل پیشران جذب دانشجویان خارجی می‌باشد که پرداختن به این عوامل موجبات تحریک فرآیند جذب دانشجویان خواهد شد. برای اجرای موفقیت‌آمیز جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد علاوه بر پارامترها و متغیرهای درون و برون دانشگاهی می‌بایست عوامل بازدارنده و چالش‌ها را نیز مورد بررسی قرار داد یافته‌های تحقیق این عوامل

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی
 بازدارنده را به عوامل بازدارنده تکنولوژیکی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی تعبیر کرده‌اند. همینطور
 زمینه‌های جذب به استعدادهای دانشگاهی منطقه، آمایش اقتصادی و مزیت‌های رقابتی
 دانشگاهی بر می‌گردد. (شکل ۲)

شکل ۱. مدل الگوی جذب دانشجویان خارجی

بررسی الگوی پیشنهادی بر اساس ادبیات تحقیق نیز نشان می‌دهد که ابعاد الگوی
 پیشنهادی با تحقیقات متعددی همسو و هماهنگ است.

مواضع و دیدگاه‌ها در جذب دانشجویان خارجی (تحلیل نظرات موافقین)

۱- توسعه کمی و کیفی دانشگاه‌های متقاضی

برخی از موافقین جذب دانشجویان خارجی به توسعه کمی و کیفی دانشگاه‌ها در اثر
 جذب دانشجویان خارجی می‌پردازند. در این باره یکی از صاحب‌نظران مشارکت‌کننده در فرآیند
 پژوهش می‌گوید، توسعه راهبرد جذب دانشجویان خارجی در ایران با تمام شدت و ضعف، مزایا و
 معایبی که دارد سایر ارکان نظام آموزش عالی را تحت شعاع خود قرار داده است. یکی از این
 ارکان توجه به کیفیت و مؤلفه‌هایی است که کیفیت را مورد توجه قرار داده است. اگر کیفیت را
 کم کردن فاصله موجود و مطلوب تصور کنیم به این نتیجه می‌رسیم که در بحث جذب

عادل حلاج دهقانی ، دکتر کورش فتحی واجارگاه، و...

دانشجویان خارجی ما باز تعریفی از ماموریتها، اهداف و راهبردهای جذب دانشجویان خارجی داریم. بدون شک، بدون برخورداری از چشم انداز مشخص و آینده‌ی مطلوب قابل دسترس، تلاش برای توسعه حضور دانشجویان خارجی امکان پذیر نخواهد بود.

۲- اصلاح کارکردهای دانشگاهی

بین‌المللی سازی آموزشی فرآیند افزایش کارایی دانشگاهی را افزایش می‌دهد حرکت به سوی بین‌المللی شدن استانداردها را در سطح جهانی افزایش می‌دهد، اصلاح کارکردهای دانشگاهی یعنی حذف کارکردهای زاید و اصلاح و تقویت کارکردهای ضروری و مفید در دانشگاه، در این رابطه یکی از مصاحبه شوندگان می‌گوید: کارکردهای دانشگاه عنصر مهمی است که در سایه بین‌المللی سازی سیستم آموزش عالی در سایه جذب واقعی دانشجویان خارجی صورت می‌گیرد. اصلاح این کارکردها می‌تواند ابتدا به صورت سطحی بیان گردد، یعنی مشاهداتی که هر فرد از دانشگاه می‌کند جمله‌ای که اغلب در این جا می‌شنویم این است که از وقتی که دانشجویان خارجی آمده دانشگاه خیلی بهتر شده است بیشتر به ما می‌رسند، در سطح دوم رویکرد سطح گروه آموزشی است یعنی کارکردهای گروه آموزشی صورت می‌گیرد از طریق توجه به نیازهای دانشجویان خارجی و بودجه‌های آموزشی خیلی خوبی به گروه‌های ذی نفع تزریق می‌گردد و سوم کارکردهای دانشجویان در سطح فردی رشد پیدا می‌کند عنصر رقابت در بین دانشجویان صورت می‌گیرد و اصطلاحاً می‌گویند من از یک دانشجوی خارجی نمره‌ی بهتری گرفتم و این بسیار مهم است.

۳- بین‌المللی سازی دانشگاه

بدون شک پدیده تحصیل دانشجویان در مقاطع مختلف در کشور یکی از موضوعات مهم و تأثیر گذار بر نظام آموزش عالی است تعداد دانشجویان خارجی یکی از مهم ترین شاخص‌ها در رتبه‌بندی کردن دانشگاه‌های جهان محسوب می‌گردد. در این رابطه یکی از مصاحبه شوندگان می‌گوید بدون شک جابجایی دانشجویان و پذیرش دانشجویان خارجی به عنوان اولویت اول بین‌المللی سازی آموزش عالی ست.....

۴- افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی

قطعا یکی از دلایل کمبود بودجه در دانشگاه‌های کشور وابستگی شدید به بودجه دولتی است. در دانشگاه‌های آزاد هم وابستگی بیش از حد به شهریه دانشجویان داخلی است. دانشجویان خارجی بی شک می‌توانند قسمتی از هزینه‌های مالی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی را جبران کنند و می‌توانند به نفع دانشگاه تمام شود در این رابطه یکی از مصاحبه شوندگان می‌گوید

در کشور ما حدود ۹۰ درصد بودجه دانشگاه‌ها از پول نفت و شهریه بدست می‌آید و اگر این دو منبع روزی قطع شود دانشگاه‌ها قادر به ادامه حیات نخواهند بود. اگر بخواهیم به دانشگاه

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی مستقل از بودجه دولتی برسیم باید به منابع دیگر فکر کنیم و یکی از آنها و مهم ترین آنها شهریه‌هایی است که از دانشجویان خارجی دریافت می‌کنیم و البته منابعی که به تولیدات دانشگاهی و فروش آنها بستگی دارد

۵- فرهنگ سازی

دانشجویان و دانش آموختگان خارجی ارتباطات مهمی می‌توانند با هم برقرار کنند این ارتباطات می‌تواند منجر به همکاری دانشگاهی گردد و از این طریق فرهنگ‌ها بسط و شیوع یابد در این رابطه یکی از مشارکت کنندگان می‌گوید آموزش به دانشجویان خارجی به عنوان یک راه توسعه سرمایه فرهنگی کشور محسوب می‌گردد و مهمترین ابزار جابجایی اجتماعی است. آشنایی با فرهنگ غنی کشور و رمز و راز یک عمر تاریخ و تمدن ایرانی بسیار اثر گذار است بنابراین اگر می‌خواهیم تمدن ایرانی و اسلامی نشر پیدا کند یک راه آن توسعه راهبرد جذب دانشجویان خارجی و مهمتر از آن طراحی بسته فرهنگی برای آن است که به نظرم معاونت فرهنگی دانشگاه نقش اساسی برای آن دارد.

مواضع و دیدگاه‌ها در جذب دانشجویان خارجی (تحلیل نظرات مخالفین)

- ۱- مشکلات مربوط به جهانی شدن
  - ۲- منحصر شدن جذب دانشجویان در جهت منافع اقتصادی (سرمایه داری آکادمیک)
  - ۳- ارجحیت اهداف سیاسی به اهداف آموزشی
- آنچه مسلم است این است که این پدیده، نظام جهانی را آشکارا تغییر داده است و فرصت و تهدید را به‌طور هم‌زمان ایجاد نموده است، پدیده حضور دانشجویان خارجی در ایران مخالفینی را به خود جلب کرده است، یکی از مخالفین می‌گوید بحران‌های ناشی از جهانی‌سازی که بر آموزش عالی تأثیر می‌گذارد حول سه محور قابل دسته‌بندی است: ۱- مشکلات ناشی از جهانی‌شدن، ۲- مدیریت بنگاهی و ۳- فروکاست محصولات و خدمات آموزش عالی به سطح کالاهای قابل فروش در بازار. این‌ها گرایش‌های مسلط جهانی‌سازی آموزش عالی است، اما کمتر واضح است که چه کسانی و کجاها از این تأثیرات بیشتر صدمه می‌بینند یا بیشتر منتفع می‌شوند. جهانی‌شدن فرهنگ قومی را به اسارت می‌برد حضور دانشجویان خارجی به‌جای اینکه مؤثر باشد نگرانی‌هایی را ایجاد می‌کند و آن الیناسیون فرهنگ ایرانی است، باید دانشجویان خارجی را از پلایه عبور دهیم و این امر به دمکراسی آموزش عالی لطمه می‌زند بنابراین من با تمام احترامی که برای بنیان‌گذاران این راهبرد دارم با آن نهادینه‌سازی یک فرهنگ پویا مخالفم. از طرف دیگر حضور دانشجویان خارجی در دانشگاه را از یک مرکز علمی به یک مرکز تجاری تبدیل می‌کند و بیشتر به نماد بازاریابی و بازرگانی تبدیلی کند تا مکانی علمی و جمهوری‌نخبگان و بنابراین به نظر من اهداف سیاسی در پشت قضیه وجود دارد تا اهداف آموزشی.

عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی

1- ساختارها

یکی از عواملی که به پذیرش دانشجویان خارجی کمک می‌کند و در بسیاری از مصاحبه‌ها به آن تأکید شده بود چگونگی ساختارهای دانشگاهی بود، مصاحبه‌شوندگان نیز بسیار به این نکته اشاره کرده‌اند، کاهش رسمیت دانشگاهی و حداقل تمرکز بخش مرکزی و حداقل دیوان‌سالاری مواردی بودند که در مصاحبه‌شوندگان به آن اشاره داشتند در این رابطه یکی از خبرگان مورد مخاطب می‌گوید دانشگاه‌ها برای این که در فرآیند جذب، پذیرش، ارزیابی دانشجویان خارجی کارایی داشته باشند باید از ساختاری منعطف استفاده کنند، ساختاری با حداقل درگیری .

۲- نیروی انسانی

تقریباً در تمامی مصاحبه‌ها به نقش عامل انسانی دانشگاهی (حیات علمی، مدیریت دانشگاه‌ها و کادر دانشگاهی) اشاره شده است. توانمندی اعضای هیات علمی در آموزش به دانشجویان خارجی است از اهمیت به سزایی در مصاحبه‌ها برخوردار بود یکی از مصاحبه‌شوندگان در این رابطه می‌گوید یکی از توقعاتی که متقاضیان جذب در دانشگاه‌ها بر آن اهمیت دار این است که آیا منبع انسانی موجود در دانشگاه با نوع نظام فرهنگی و علمی آن‌ها مطابقت دارند یا نه؟ به نظر تجربه‌ای که ما داریم این است که اعضای هیات علمی ما تا حدود زیادی از نظر دانشی می‌توانند دانش مورد انتظار متقاضیان را هدایت کنند اما این قضیه باید برای کلیه کادر تسری پیدا کند یا دانشجویان از این قضیه [مواجهه با کارمندان و کادر اداری] دور بمانند.

۳- اهداف و برنامه‌ها

اهداف و برنامه‌های دانشگاه به‌طور خاص و نظام آموزش دانشگاهی (سراسر و آزاد) یکی از مهم‌ترین جنبه‌های جذب دانشجویان خارجی است که در مصاحبه‌شوندگان به آن توجه داشتند در این رابطه یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گفت باید بفهمید که برنامه‌های راهبردی و یا بهتر بگویم تدابیر راهبردی در مورد جذب دانشجویان چگونه است آیا برنامه‌ها کوتاه مدت است و برای حل مشکلات مالی دانشگاه در زمان خاصی است یا راهبرد بلند مدتی نوشته شده، نقشه راه تهیه شده است موقت بودن و دائمی بودن برنامه جذب دانشجویان بسیار مهم است مثلاً از تاریخ تأسیس دانشگاه مرکزی مالزی تا به امروز برنامه جذب دانشجویان دولتی در دستور کار است و هر روز به عمق برنامه‌ها اضافه می‌شود، رشته‌ها و کیفیت برنامه‌ها غنی‌تر می‌شود.

۴- فن‌آوری

فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات یکی دیگر از مؤلفه‌هایی است که به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی معرفی شده است. در این مورد یکی از مصاحبه‌شوندگان

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی می‌گفت فن‌آوری ارتباطات و اطلاعات مجموعه‌ای از کاربری دانش بشری است که به خدمت آموزش عالی در می‌آید و می‌تواند باعث اجرای موفقیت‌آمیز توسعه جذب دانشجویان خارجی باشد. اگر امروز ما از جذب دانشجویان خارجی صحبت می‌کنیم وجود فیزیکی دانشجویان مدنظر نیست بلکه به مدد فناوری اطلاعات می‌توانیم دانشجوی خارجی داشته باشیم. فقط توجه دارید که باید زیرساخت‌های فناوری اطلاعات آماده باشد که فکر کنم دانشگاه در این خصوص بسیار پیشرفت داشته است رده‌های مبتنی بر خط، کتاب‌خانه دیجیتال و... می‌تواند به مدد سیاست دانشگاه مبنی برداشتن دانشجوی خارجی باشد.

۵- موقعیت دیپلماتیک

دیپلماسی نوین، موقعیت خود را برای کاستن تنش‌های مستقیم دولت‌ها حفظ کرده است. در دهه‌های اخیر راهکارهای بهبود روابط سیاسی بین‌المللی برای ازسرگیری روابط پیشنهاد شده است. نقش دانشگاه‌ها و دانشگاهیان در این نوع دیپلماسی مورد بررسی قرار گرفته است. جذب دانشجویان خارجی می‌توان به‌عنوان یک نوع دیپلماسی مورد بررسی قرار گیرد، هر چه کشور موقعیت دیپلماتیک بهتر داشته باشد راهبرد جذب دانشجو بهتر خواهد بود در این رابطه یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید ارتباطات بین‌المللی دانشمندان بدون اهداف سیاسی دنبال می‌گردد اما دولت‌ها در تعاملات خود حتی از نظر علمی حاشیه‌های امنی برای خود جستجو می‌کنند. برخلاف رویکرد نهفته در آموزش عالی که آموزش عالی بدون مرز در نظر گرفته شده است اما تعاملات بین دولت‌ها حتی در حوزه‌ی آموزش عالی با پیش‌فرض‌هایی همراه است پیش‌فرض‌هایی چون دوست، دشمن، متخاصم، در این میان هر چه موقعیت دیپلماتیک کشور حسنه‌تر باشد جای برای حسن ارتباطات دانشگاهی و به طبع ورود دانشجویان، پذیرش و آزاد درس خواندن راحت‌تر خواهد بود.

۶- بازاریابی آموزشی

امروزه تغییرات متعدد در فضای جهانی، تأثیرات شایان توجهی را بر مؤسسات آموزش عالی گذاشته است، توجه دانشگاه به گروه‌های هدف و برقرار دانشگاه ارتباط چند جانبه و بازارگراتر شدن دانشگاه منجر به بازاریابی در آموزش‌های عالی شده است. در این رابطه اکثر مشارکت‌کنندگان در پژوهش نوع بازاریابی که به جذب دانشجویان کمک می‌کند را مورد توجه قرار داده‌اند. بسیاری از مخاطبین اعتقاد دارند که راهبرد بازاریابی با شناخت مخاطب و بازار آغاز می‌شود. اغلب مخاطبین هدف دانشگاه‌ها جوانان بین ۲۰ تا ۳۰ سال هستند. اگرچه دانشجویان هدف اصلی دانشگاه‌ها هستند اما گروه‌های متعددی نیز در این میان باید مورد توجه قرار گیرند. تمام بخش‌های دانشگاه اهمیت دارند من جمله: دانشجویان فعلی و آینده، والدین آن‌ها، فارغ‌التحصیلان، رسانه‌ها، اساتید، بازدیدکنندگان، محققین

عادل حلاج دهقانی ، دکتر کورش فتحی واجارگاه، و...

در این باره یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید اگر به نوعی امکانات یک دانشگاه معرفی شود و دانشجویان به‌فهمند دانشگاهی که در آن تحصیل خواهند کرد نسبت به خیلی از دانشگاه‌ها بهتر است مسلماً در جذب دانشجویان خیلی تأثیر خواهد داشت و این امر زمانی میسر خواهد بود که دانشگاه پیشرفت خود و مزیت‌های خود را مطابق نیازهای دانشجویان ببیند و حتی فراتر از آن فکر کند. این کار را ما باید تا سطح بین‌المللی و فرامرزی گسترش دهیم و یکی از دغدغه‌های مدیریت دانشگاه است و می‌دانید نقشه راه برایش نوشته شده است.

۷- راهبرد جذب دانشجویان خارجی

عنصر اصلی در راهبرد موفق در جذب دانشجویان خارجی، داشتن اهدافی واقع‌بینانه است. یک هدف واقع‌بینانه، توضیح مشخصی است از آنچه سیاست‌گذاران بوسیله برنامه‌ها بازاریابی می‌خواهند به آن برسانند، واضح است که هدف اصلی این سیاست‌گذاری‌ها و راهبردها جذب، روش‌های جذب بهینه با توجه به امکانات و استعدادها دانشگاهی است. این نکته در مروری دوباره بر یافته‌ها حاصل از مصاحبه‌ها نیز بوده است. در این رابطه یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید جهت‌گیری برنامه‌های جذب مزیت رقابتی ایجاد می‌کند اگر برنامه‌ها در جهت حضور حداکثری مهاجران دانشگاهی خارجی است باید یک سری برنامه‌های پشتیبانی برای آن‌ها نوشت در واقع باید مشخص کرد که آیا راهبرد ما راهبرد درهای باز است در این صورت باید برایش راهبردهای پشتیبانی نوشت.

مصاحبه‌شونده دیگری می‌گوید به نظرم راهبرد جذب یک راهبرد نمادین است برای نشان دادن نظام آرامش در ایران که حتی دانشجویان سایر کشورها می‌توانند در محیطی آرام درس بخوانند در واقع جلوه دیپلماتیک را برای ایران اسلامی متصور می‌گردد.

مصاحبه‌شونده دیگری می‌گوید راهبرد جذب دانشجوی خارجی یک راهبرد خاصی است که دکمه [پیچش] تنظیمی آن باید دست خود ما باشد یعنی اینکه ما باید مشخص کنیم که الآن ما به دانشجویان خارجی نیاز داریم و می‌تواند به نفع ما باشد و یا نه الآن وضعیت مملکت از نظر سیاسی و فرهنگی به‌گونه‌ای است که نیاز نداریم بنابراین کل راهبردها و رهیافت‌ها باید به‌گونه‌ای باشد که شبیه روستایی عمل کند که فشار بارها تشخیص سیاست‌گذاران اعمال گردد.

عوامل بازدارنده پذیرش جذب دانشجویان خارجی

نتایج کدگذاری حاکی از چهار نوع مانع جذب دانشجویان خارجی است. که عبارت است از عوامل بازدارنده فناورانه، عوامل بازدارنده فرهنگی، عوامل بازدارنده پداگوژیک، عوامل بازدارنده سیاسی و عوامل بازدارنده اقتصادی

۱- عوامل بازدارنده تکنولوژیکی

بسیاری از مصاحبه‌شوندگان یکی از عوامل بازدارنده و چالش‌های جذب دانشجویان خارجی را عوامل بازدارنده تکنولوژیکی می‌دانند. در حالی که در کشورهای پیشرفته وجود

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی دانشجویان خارجی را یک امتیاز ارزشمند برای خود تلقی می‌کنند و سعی دارند تا بهترین و پیشرفته‌ترین امکانات را برای جذب حداکثری دانشجویان فراهم کنند اما در ایران و به ویژه دانشگاه آزاد این اتفاق نمی‌افتد، نتایج تحقیقات صورت گرفته نیز گواه این مطلب است؛ که پایین بودن امکانات آموزشی و فن آوری‌ها چه از لحاظ زیرساختی و چه از لحاظ برنامه‌های اجرایی درخور استفاده مطلوب دانشجویان نیست. در این رابطه یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید وقتی یک رویداد موقت ورزشی دریکی از کشورها می‌خواهد در کشوری برگزار شود سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان و مدیران اجرایی در تکاپو هستند که کلیه فن‌آوری‌ها با بهترین و آخرین متدها استقرار پیدا کنند باید در برنامه‌های جذب دانشجوی خارجی به این مهم باید توجه زیادی گردد. ضعیف بودن دستگاه‌های فن‌آوری در دانشگاه آزاد برای جذب دانشجویان خارجی دیگر از یک مانع خارج شده و به یک تنگنا چالش تبدیل شده است. کیفیت و کمیت فناوری‌ها در سطح استانداردهای دانشگاه باکلاس جهانی نیست.

۲- عوامل بازدارنده فرهنگی

دیدگاه فرهنگی یکی از بحث‌برانگیزترین عوامل بازدارنده جذب دانشجویان خارجی است که توجه مخاطبین را به خود جلب کرده است. در این مورد یکی از مصاحبه شونده‌گان در این مورد می‌گویند از مشکلات مهم، فقدان فرهنگ تعامل و پذیرش دانشجویان ایرانی با دانشجویان غیر ایرانی در دانشگاه کشور است، این مشکل در چند سال اخیر به‌گونه‌ای رشد کرده است، که برخی از مراکز آموزشی حتی خوابگاه‌ها و محل مطالعه‌ی خود را جدا کرده‌اند یکی دیگر از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید ما قبول کنیم دستگاه‌های ما برای جذب ایده‌های باز یک جزمیت و تعصب غیرواقعی داریم این تعصب گاهی به زیان ما تبدیل می‌شود و مهم‌تر اینکه هنوز برنامه‌های درسی کارآمد برای اینکه این ارزش را برای ما ایجاد کند که همه فرزند و شهروند جهان علمی هستیم وجود ندارد.

۳- عوامل بازدارنده پداگوژیکی

ناکارآمدی استادها نسبت به فنون تدریس، سیلابس درسی غیراستاندارد و برنامه‌های درسی رفتارگرایانه موضوعاتی بودند که ذهن مخاطبین را به خودشان اختصاص داده است در تأیید این موضوعات یکی از خبرگان شرکت‌کننده در فرآیند تحقیق می‌گوید نص صریح قانون اساسی است که زبان رسمی کشور زبان ایرانی است بنابراین مشکل ارتباط با دانشجوی غیر ایرانی باید به‌گونه‌ای خاص حل شود ضمن اینکه استانداردها و سیلابس‌های درسی به‌روز نشده‌اند ضمن اینکه برخی استادها توقع دارند همان چیزهایی که درس می‌دهند بدون کم شدن نقطه و ویرگول بهشون برگردانند این روش تدریس و رافتاده و الآن یادگیری ماهیت جدید پیدا کرده که با بافت تدریس استادها کاملاً فرق می‌کنند البته برخی از استادها بی‌نظرند ولی استادهای جوان‌تر تدریسشان باید مورد مرمت قرار دهند.

۴- عوامل بازدارنده سیاسی

فرآیند خط‌مشی‌گذاری در جذب دانشجویان خارجی بسیار مبهم و پیچیده است. مصاحبه‌شوندگان به این موضوع اشاره داشتند و یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در بحث جذب دانشجویان خارجی را پیچیده بودن فرآیند جذب دانسته‌اند. یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید در فرآیند جذب تنها نهادی که باید تصمیم بگیرد خود دانشگاه و گروه و دپارتمان آموزشی است. ولی متأسفانه می‌بینیم از وزارت علوم خارجه تا نهادهای حراست فیزیکی توی نحوه‌ی جذب تصمیم می‌گیرد گاهی کار به شورای تأمین امنیت استان نیز کشیده می‌شود.

۵- عوامل بازدارنده اقتصادی

اقتصاد برآیند کلیه فرآیندهایی است که فرهنگ، ارزش‌ها، آموزش، تکامل تکنولوژیکی، ساختار سیاسی و دستگاه‌های قانونی را دربرمی‌گیرد. و در واقع عوامل بازدارنده مالی کلیه تنگناها در حوزه‌های مختلف است لیکن شرکت‌کنندگان در این پژوهش منظور از عوامل بازدارنده اقتصادی را بیشتر عوامل بازدارنده مالی دانسته‌اند. در مواقع تنگناهایی که بین حوزه‌ی منابع و مطالبات متقاضیان دستگاه‌های آموزشی درخواست دارند و عدم تخصیص بودجه‌ی است در این خصوص هست در این رابطه یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید محدودیت مالی در مقابل اجرای برنامه‌هایی که باعث موفقیت پروژه جذب دانشجویان خارجی وجود دارد فرآیند جذب موفق و کارآمد را به چالش می‌اندازد.

عوامل پیشران جذب دانشجویان خارجی

عوامل پیشران مجموعه اقداماتی است که به جذب حداکثری دانشجویان خارجی کمک کند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد می‌توان تسهیل‌کنندگان را در سه حوزه‌ی زمینه‌ها، رفتارها و ساختارها بررسی کرد.

۱- زمینه‌ها

شرایط و عوامل محیط بیرون سازمانی هستند که راهبرد جذب دانشجویان را مدنظر قرار می‌دهند، این عوامل به حوزه‌ی حاکمیتی برمی‌گردند و بیرون از اختیارات محیط دانشگاهی هستند هرچند دانشگاه می‌تواند از طریق رایزنی به برخی تسهیلات را ایجاد کند؛ از این رو تمام علل و عواملی که امکان برقراری، تنظیم و واکنش به موقع و مناسب دانشگاه را نسبت به جذب دانشجویان خارجی ایجاد کند جز زمینه‌ها محسوب می‌گردد مانند محیط سیاسی، ارتباطات فرهنگی و دیپلماتیک، بسترهای قانونی. در این باره یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید برای هم راستا شدن با تصمیمات دانشگاه در خصوص جذب دانشجویان خارجی ایجاد بسترهای قانونی و حقوقی و مبانی و مبادی پشتیبانی‌کننده بسیار ارزشمند است شما مجموع این‌ها رو در عاملی به نام زمینه‌ها خلاصه کنید اگر بسترهای زمینه‌ای آماده باشد فرآیند جذب دانشجویان خارجی به سرعت انجام می‌گیرد.

۲- ساختارها

عوامل ساختاری دربرگیرنده تمام عناصر، عوامل و شرایط فیزیکی و غیرانسانی دانشگاه است که با نظم و قاعده و ترتیب خاص و به هم پیوسته، چارچوب، قالب پوسته و بدنه فیزیکی و مادی دانشگاه را می‌سازد. برای سهولت در فرآیند جذب دانشجویان خارجی ساختارها باید مهیا باشند و شامل بدنه فیزیکی، اطلاعاتی، فنی و زیرساختی است. در این رابطه یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید... جذب دانشجویان خارجی زمانی تسهیل می‌گردد که ساختار اجرایی با بدنه‌ی هیات علمی هم‌راستا باشند فرآیند برنامه‌ریزی برای جذب دانشجویان خارجی از یک گایدلاینی تبعیت کند و البته منعطف باشد.

۳- رفتارها

عوامل رفتاری شامل رفتارها و روابط انسانی در سازمان است، که هنجارهای رفتاری ارتباطات غیررسمی، و الگوهای ویژه به هم پیوسته و محتوای اصلی سازمان را تشکیل می‌دهد. این عوامل محتوایی درواقع پویایی بخش وزنده سازمانی را تلقی می‌گردد و هرگونه عوامل و متغیرهایی که به‌طور مستقیم مربوط به نیروی انسانی باشد در این شاخه قرار می‌گیرد، برخی از این عوامل مانند آموزش، انگیزش، سبک مدیریتی است. در این رابطه یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید نیروی انسانی و رفتاری که منابع انسانی دانشگاه‌ها دارند بسیار در فرآیند تسهیل جذب دانشجویان خارجی مؤثر است. پشتیبانی مدیران دانشگاهی در سطح کلان و خرد و توجهات عاطفی که درزمینه اجرای خط‌مشی‌های دانشگاه نشان می‌دهند اهمیت دارند. به نظر من پس از نگارش راهبردها و جهت‌گیری‌های سیاسی رفتارهای منابع انسانی در دانشگاه مهم‌ترین عامل پیشران در جذب دانشجویان خارجی است.

زمینه‌های جذب در پذیرش رشته‌ها برای دانشجویان خارجی

زمینه‌های جذب درواقع استعدادها و مزیت‌های دانشگاهی و برند دانشگاهی است که در آن دانشگاه می‌تواند در جذب دانشجویان خارجی مؤثر باشد

۱- استعداد دانشگاه

استعداد دانشگاه، عبارت است از شرایط بالقوه‌ای که یک دانشگاه برای جذب دانشجویان خارجی دارد این شرایط می‌تواند بر اساس تدابیری بهتر و مناسب‌سازی گردد در این رابطه یکی از مصاحبه شونده‌گان می‌گوید استعدادها بالقوه دانشگاه در برخی واحدها فوق‌العاده است. گاهی با کمی بهسازی می‌توان این دانشگاه‌ها را آماده جذب دانشجوی خارجی کرد.

۲- آمایش منطقه

بسته به احتیاجات منطقه از نظر اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی دانشگاه می‌تواند از نظر رشته‌هایی که دانشجو می‌گیرد تبدیل به یک برند شود در این رابطه یکی از مخاطبین می‌گوید می‌توانیم دانشگاه‌ها را مرکزی از کانون‌های اصلاح نیازهای منطقه بسازیم در صورتی که

عادل حلاج دهقانی، دکتر کورش فتحی واجارگاه، و...

استعدادهای منطقه را کشف کنیم دانشجویان را بر اساس منطقه و دانشگاه گلچین کنیم. به نظر من دانشجویان خارجی باید از طی کردن کرس‌های دیسیپلینی دانشگاهی خارج شوند و با توجه به آمایش منطقه تحقیقات پژوهشی را در دستور کار خود قرار دهند.

۳- مزیت رقابتی دانشگاه

شامل مجموعه عوامل یا توانمندی‌هایی است که همواره دانشگاه را به نشان دادن عملکردی بهتر از رقبا قادر می‌سازد مزیت رقابتی وقتی رخ می‌دهد که یک دانشگاه در شاخصه‌ای یا ترکیبی از شاخصه‌ها به پیشرفت‌ها و توسعه‌ها و قابلیت‌هایی می‌رسد که نسبت به رقبا برتری پیدا می‌کند. مزیت رقابتی، تمایز در ویژگی‌ها یا ابعاد دانشگاهی هست که آن را قادر به ارائه خدمات بهتر از رقبا به مشتریان می‌کند، در کل مزیت رقابتی، ارزشی است که سازمان به مشتریان خود عرضه می‌کند، به نحوی که در آن زمان این ارزش توسط رقبای بالقوه و بالفعل عرضه نمی‌شود واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی هرکدام دارای یک مزیت رقابتی هستند که می‌تواند باعث جلب توجه دانشجویان خارجی گردند برای مثال دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین قطب رباتیک و داده‌ورزی و دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج قطب کشاورزی است. یافته‌های مستخرج از مصاحبه‌ها به‌طور کلی رشته‌هایی چون هنر و معماری اسلامی، پزشکی و پیراپزشکی، زبان و ادبیات فارسی و مطالعات تاریخی، حقوق و فقه اسلامی، فناوری‌های تک (رباتیک و نانو) را مزیت رقابتی دانشگاه می‌دانند. یکی از مدیران دانشگاهی در این رابطه می‌گوید ما در برخی از واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی به معنای واقعی اهتمام و جدیت کردیم هم از نظر هزینه زیرساختی و هم منابع انسانی بنابراین من با افتخار می‌گویم دانشگاه برای بسیاری از زیرگروه‌های مطالعات شاخه‌های انسانی، فنی و پزشکی و پیراپزشکی در واحدهای دانشگاهی خاص می‌تواند عرض‌اندام کند.

نتیجه‌گیری

ذات علم بین‌المللی است و علم هیچ‌گاه در مرز خاصی محصور نبوده و در شرایط امروز پدیده جهانی شدن نیز بین‌المللی شدن علم را ناگزیر می‌کند. شاید به همین دلیل است که دانشگاه آزاد اسلامی این روزها با ادامه سیاست کیفیت در عرصه بین‌الملل گام برمی‌دارد؛ مسئولان این دانشگاه در دوره مدیریت جدید دانشگاه تصمیم گرفته‌اند تأثیر خود را به‌عنوان بزرگ‌ترین دانشگاه حضوری جهان در عرصه بین‌الملل به نمایش بگذارند. این دانشگاه سیاست‌ها و راهبرد جدیدی برای تعامل با خارج از کشور در نظر گرفته است؛ هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی برای جذب دانشجویان خارجی یکی از برنامه‌های دانشگاه برای بین‌المللی‌سازی دانشگاه است.. هرچند فلسفه، راهبردها و برنامه‌های جذب دانشجویان خارجی موافقان و مخالفانی دارد ولی تجربه جهانی نشان‌دهنده‌ی حرکت دانشگاه‌های جهانی به این سو است. اسناد بالادستی هم

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی

گواهی دهنده آن است که فرآیند حرکت به سوی جذب دانشجویان خارجی با هشیاری باید تقویت گردد. نتایج حاصل از اجرای پژوهش نشان داد، مهم ترین مؤلفه های اثرگذار در جذب دانشجویان خارجی شامل: توسعه کمی و کیفی دانشگاه های متقاضی، اصلاح کارکردهای دانشگاهی، بین المللی سازی دانشگاه، افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی و فرهنگ سازی می باشد. نتایج حاصل از اجرای این پژوهش با پژوهش های زیر در یک راستا بوده است. در پژوهش برچین و همکاران (۲۰۱۷) بر فرهنگ سازی تاکید شده است. در پژوهش لو و ما (۲۰۱۷) بر بین المللی سازی دانشگاه، افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی تاکید شده است. در پژوهش سیمینی، زاکاری و گابریلی (۲۰۱۶)، بر افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی و فرهنگ سازی تاکید شده است. در پژوهش هورتا و پاتریشیو (۲۰۱۵) بر اصلاح کارکردهای دانشگاهی، افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی و فرهنگ سازی تاکید شده است. در پژوهش ادواردو و همکاران (۲۰۱۵) بر اصلاح کارکردهای دانشگاهی، بین المللی سازی دانشگاه، افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی و فرهنگ سازی تاکید شده است. در پژوهش گرین (۲۰۱۲) بر بین المللی سازی دانشگاه، افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی و فرهنگ سازی تاکید شده است. در پژوهش شاو (۲۰۱۵) بر اصلاح کارکردهای دانشگاهی و فرهنگ سازی تاکید شده است. در پژوهش تام (۲۰۱۳) بر اصلاح بین المللی سازی دانشگاه، افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی و فرهنگ سازی تاکید شده است. در پژوهش مارمولجو (۲۰۱۲) بر افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی و فرهنگ سازی تاکید شده است. در پژوهش حکیم زاده (۲۰۱۰)، اصلاح کارکردهای دانشگاهی، بین المللی سازی دانشگاه و افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی تاکید شده است. در پژوهش و انویسکا (۲۰۱۴)، اصلاح کارکردهای دانشگاهی و بین المللی سازی دانشگاه تاکید شده است. در پژوهش فتحی واجارگاه و دیبا واجاری (۱۳۸۹)، اعتقاد دارند در طراحی دیدگاه ها باید دقت کرد و آگاهی فراگیران طوری رشد یابد که آنها دیگران و فرهنگ شان را رقیب و مخالف خود ندانند و مسایل جهانی را هم چون مسایل شهر و دیدار خود قلمداد کنند. در پژوهش شمس مورکانی و معارف وند (۱۳۹۲) بر بین المللی سازی دانشگاه و منابع مالی دانشگاهی و فرهنگ سازی تاکید شده است. در پژوهش فتحی واجارگاه و همکاران (۱۳۹۰) از دید این دانشجویان، نداشتن ارتباط مستمر با دانشگاه های برتر جهان، فعال نبودن دفاتر همکاری های علمی بین المللی دانشگاه ها و خدمات حمایتی پایین به دانشجویان خارجی، سه مانع اصلی درون دانشگاهی، و عدم تسهیل ورود دانشجویان خارجی و عدم اعطای استقلال به دانشگاه ها برای پذیرش دانشجویان خارجی سه مانع اصلی برون دانشگاهی است. در پژوهش فتحی واجارگاه، زارع و یمینی (۱۳۸۸) عوامل

فرهنگی، انسانی، سیاسی، ساختاری، تجهیزاتی، محتوایی و روش تدریس مهم ترین عوامل بازدارنده بین‌المللی کردن برنامه درسی دانشگاه‌ها است.

یافته‌های پژوهش نشان داد، عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: ساختارها، نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری، موقعیت دیپلماتیک، بازاریابی آموزشی و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می‌باشد. نتایج حاصل از اجرای این پژوهش با پژوهش‌های زیر در یک راستا بوده است. در پژوهش لو و ما (۲۰۱۷) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: ساختارها، نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری، بازاریابی آموزشی می‌باشد. در پژوهش سیمینی، زاکاری و گابریلی (۲۰۱۶) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: ساختارها، نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری، موقعیت دیپلماتیک، بازاریابی آموزشی و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می‌باشد. در پژوهش هورتا و پاتریشیو (۲۰۱۵) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری، بازاریابی آموزشی و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می‌باشد. در پژوهش ادواردو و همکاران (۲۰۱۵) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: ساختارها، نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها و فناوری می‌باشد. در پژوهش فتحی واجارگاه و همکاران (۱۳۹۰) از دید این دانشجویان، نداشتن ارتباط مستمر با دانشگاه‌های برتر جهان، فعال نبودن دفاتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها و خدمات حمایتی پایین به دانشجویان خارجی، سه مانع اصلی درون دانشگاهی، و عدم تسهیل ورود دانشجویان خارجی و عدم اعطای استقلال به دانشگاه‌ها برای پذیرش دانشجویان خارجی سه مانع اصلی برون دانشگاهی است. در پژوهش فتحی واجارگاه، زارع و یمینی (۱۳۸۸) عوامل فرهنگی، انسانی، سیاسی، ساختاری، تجهیزاتی، محتوایی و روش تدریس مهم ترین عوامل بازدارنده بین‌المللی کردن برنامه درسی دانشگاه‌ها است. در پژوهش گرین (۲۰۱۲) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری، هماهنگی‌های مهاجرت، بازاریابی آموزشی و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می‌باشد. در پژوهش شاو (۲۰۱۵) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: ساختارها، نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری و بازاریابی آموزشی می‌باشد. در پژوهش تام (۲۰۱۳) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: اهداف و برنامه‌ها، فناوری، امور مهاجرت، بازاریابی آموزشی و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می‌باشد. در پژوهش مارمولجو (۲۰۱۲) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: ساختارها، نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری، موقعیت دیپلماتیک، بازاریابی آموزشی و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می‌باشد. در پژوهش حکیم زاده (۲۰۱۰) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: فناوری، موقعیت جغرافیایی،

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی
بازاریابی آموزشی و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می باشد. در پژوهش مانی و انویسکا (۲۰۱۴) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: فرهنگ، نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می باشد. در پژوهش شمس مورکانی و معارف وند (۱۳۹۲) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: نیروی انسانی هیات علمی و غیر هیات علمی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری، موقعیت دیپلماتیک، بازاریابی آموزشی و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می باشد. در پژوهش خورسندی (۱۳۹۵) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: ساختارها، نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری، موقعیت دیپلماتیک، بازاریابی آموزشی و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می باشد. در پژوهش شفیع زاده (۱۳۹۲) عوامل مؤثر بر پذیرش دانشجویان خارجی شامل: فرصت‌های بازار کار، ساختارها، نیروی انسانی، اهداف و برنامه‌ها، فناوری، بازاریابی آموزشی و راهبرد جذب دانشجویان خارجی می باشد.

در بعد عوامل بازدارنده پذیرش جذب دانشجویان خارجی نتایج کدگذاری حاکی از پنج نوع مانع جذب دانشجویان خارجی است. که عبارت است از عوامل بازدارنده فناورانه، عوامل بازدارنده فرهنگی، عوامل بازدارنده پداگوژیکی، عوامل بازدارنده سیاسی و عوامل بازدارنده اقتصادی. نتایج حاصل از اجرای این پژوهش با پژوهش‌های ذیل در یک راستا بوده است: در پژوهش برچین و همکاران (۲۰۱۷) مهمترین عوامل بازدارنده پذیرش جذب دانشجویان خارجی شامل، عوامل بازدارنده فناورانه، عوامل بازدارنده فرهنگی، عوامل بازدارنده پداگوژیکی، عوامل بازدارنده سیاسی و عوامل بازدارنده اقتصادی می باشد. لو و ما (۲۰۱۷) عوامل بازدارنده پذیرش جذب دانشجویان خارجی شامل عوامل بازدارنده فرهنگی، عوامل بازدارنده پداگوژیکی، عوامل بازدارنده سیاسی و عوامل بازدارنده اقتصادی می باشد. در پژوهش شاو (۲۰۱۵) عوامل بازدارنده پذیرش جذب دانشجویان خارجی شامل، عوامل بازدارنده فناورانه، عوامل بازدارنده فرهنگی، عوامل بازدارنده سیاسی و عوامل بازدارنده اقتصادی می باشد. در پژوهش تام (۲۰۱۳) عوامل بازدارنده پذیرش جذب دانشجویان خارجی شامل عوامل بازدارنده فرهنگی، عوامل بازدارنده پداگوژیکی، عوامل بازدارنده سیاسی و عوامل بازدارنده اقتصادی می باشد. در پژوهش مانی و انویسکا (۲۰۱۴) عوامل بازدارنده پذیرش جذب دانشجویان خارجی شامل، عوامل بازدارنده فناورانه، عوامل بازدارنده فرهنگی، عوامل بازدارنده پداگوژیکی، عوامل بازدارنده سیاسی و عوامل بازدارنده اقتصادی می باشد. در پژوهش فتاحی و اجارگاه و همکاران (۱۳۹۰) از دید این دانشجویان، نداشتن ارتباط مستمر با دانشگاه‌های برتر جهان، فعال نبودن دفاتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها و خدمات حمایتی پایین به دانشجویان خارجی، سه مانع اصلی درون دانشگاهی، و عدم تسهیل ورود دانشجویان خارجی و عدم اعطای استقلال به دانشگاه‌ها برای پذیرش دانشجویان خارجی سه مانع اصلی برون دانشگاهی است.

عادل حلاج دهقانی ، دکتر کورش فتحی واجارگاه، و...

در بعد عوامل پیشران جذب دانشجویان خارجی نتایج تحقیق نشان می دهد، پیشران ها شامل زمینه‌ها، رفتارها و ساختارها می باشد. در پژوهش برجین و همکاران (۲۰۱۷) مشخص شد در بعد عوامل پیشران جذب دانشجویان خارجی، مهم ترین پیشران ها شامل زمینه‌ها، رفتارها و ساختارها می باشد. لو و ما (۲۰۱۷) مشخص شد در بعد عوامل پیشران جذب دانشجویان خارجی، مهم ترین پیشران ها شامل ساختارها می باشد. در پژوهش خورسندی (۱۳۹۵) مشخص شد در بعد عوامل پیشران جذب دانشجویان خارجی، مهم ترین پیشران ها شامل زمینه‌ها و رفتارها است. در پژوهش شفیع زاده (۱۳۹۲) مشخص شد در بعد عوامل پیشران جذب دانشجویان خارجی، مهمترین تسهیل‌کنندگان شامل زمینه‌ها، رفتارها و ساختارها می باشد. در پژوهش فتحی واجارگاه و همکاران (۱۳۹۰) از دید این دانشجویان، نداشتن ارتباط مستمر با دانشگاه‌های برتر جهان، فعال نبودن دفاتر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها و خدمات حمایتی پایین به دانشجویان خارجی، سه مانع اصلی درون دانشگاهی، و عدم تسهیل ورود دانشجویان خارجی و عدم اعطای استقلال به دانشگاه‌ها برای پذیرش دانشجویان خارجی سه مانع اصلی برون دانشگاهی است.

در بعد زمینه‌های جذب در پذیرش رشته‌ها برای دانشجویان خارجی مهم ترین ابعاد اثر گذار شامل استعداد دانشگاه، آمایش منطقه و مزیت رقابتی دانشگاه است. نتایج حاصل از اجرای این پژوهش با پژوهش های ذیل در یک راستا می باشد. در پژوهش برجین و همکاران (۲۰۱۷) در بعد زمینه‌های جذب در پذیرش رشته‌ها برای دانشجویان خارجی مهمترین ابعاد اثر گذار شامل استعداد دانشگاه، آمایش منطقه و مزیت رقابتی دانشگاه است. در پژوهش لو و ما (۲۰۱۷) در بعد زمینه‌های جذب در پذیرش رشته‌ها برای دانشجویان خارجی مهمترین ابعاد اثر گذار شامل آمایش منطقه و مزیت رقابتی دانشگاه است. در پژوهش سیمینی، زاکاری و گابریلی (۲۰۱۶) در بعد زمینه‌های جذب در پذیرش رشته‌ها برای دانشجویان خارجی مهمترین بعد اثر گذار شامل مزیت رقابتی دانشگاه است.

پیشنهاد‌های کاربردی

با توجه به نتایج حاصل از اجرای پژوهش، پیشنهاد‌های کاربردی مبتنی بر یافته‌های تحقیق به شرح ذیل می باشد:

در بعد جذب دانشجویان پیشنهاد می‌گردد:

توسعه کمی و کیفی دانشگاه‌های متقاضی جذب دانشجویان خارجی در اولویت برنامه های توسعه دانشگاهها قرار گیرد.

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی بخش عمده ای از مشکلات دانشگاه های امروز مربوط به مسائل مالی و بودجه ای است. لذا توجه وزارتین علوم و بهداشت و آموزش پزشکی بر افزایش اعتبارات و منابع مالی دانشگاهی از پیشنهادهای کاربردی دیگر است.

در بعد عوامل بازدارنده پذیرش جذب دانشجویان پیشنهاد می گردد:

گسترش و بهبود زیرساخت اینترنت و فناوری های تحت وب در دانشگاه ها.

معرفی فرهنگ غنی و اثرگذار ایرانی اسلامی در کشورهای هدف.

تغییر برنامه های درسی و نظام آموزشی کشور مبتنی بر برنامه های نوین آموزش عالی در کشورهای پیشرو.

برقراری ارتباط نزدیکتر بین اجزا تاثیرگذار در ورود و خروج دانشجویان خارجی به کشور(همانند وزارت امور خارجه، وزارت کشور، وزارت علوم و آموزش پزشکی و کلیه دستگاه های نظارتی و اجرایی مرتبط با امور مهاجرت به کشور).

در بعد اقدامات تسهیل کننده پیشنهاد می گردد:

ضروری است ساختار آموزش عالی مبتنی بر ساختار دانشگاه های نسل چهارم و پنجم تغییر یابد.

ارتباط قوی تر میان دانشگاه و صنایع داخلی و خارجی پدید و گسترش یابد.

تدوین نظام آموزش عالی مبتنی توانایی حل مسأله و مهارت آموزشی

در بعد زمینه های جذب در پذیرش رشته ها پیشنهاد می گردد:

توجه به برنامه های آمایش سرزمینی و اجرایی کردن برنامه های تدوین شده.

تغییر رویکرد دانشگاه ها از پژوهش های نظری به پژوهش های کاربردی در جهت بهبود عملکرد خدمات اجتماعی دانشگاه ها.

دانشگاههای مادر و بزرگ کشور بیش از پیش بر مزیت رقابتی در آموزش عالی توجه نموده و از این مزیت در جهت جذب دانشجویان خارجی (حداقل در منطقه چشم انداز) بهره مند شوند.

منابع:

- بازرگان، عباس. روش‌های تحقیق آمیخته. رویکردی برتر برای کندکاو در مسایل نظام آموزشی و حل آنها. نشریه روانشناسی و علوم تربیتی. ۳۴(۳). ۱۱۹-۱۰۱
- حکیم زاده، رضوان، (۱۳۸۹). جهانی شدن، بین‌المللی شدن آموزش عالی و برنامه‌های درسی میان رشته‌ای. فصلنامه مطالعات میان رشته‌ای در علوم انسانی، دوره دوم، شماره چهار، پائیز.
- خشنودی فر، مهر نوش، فتحی واجارگاه، کورش، (۱۳۹۰). مجله رهیافتی نو در مدیریت آموزشی تابستان ۱۳۹۰ شماره ۶.
- خراسانی، اباصلت. (۱۳۹۵). بین‌المللی سازی آموزش عالی. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- خرسندی طاسکوه، علی. (۱۳۹۵). آموزش عالی بین‌المللی: راهبردها و شرایط امکان. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم
- خرسندی، علی. (۱۳۹۴). تحلیل مبانی نظری و اهداف بین‌المللی شدن آموزش عالی. فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران. سال هفتم. شماره ۳. ۲۵-۳۳.
- رمضانی، عباس، قهرمانی، محمد، پرداختچی، محمد حسین، ذاکر صالحی، غلامرضا. (۱۳۹۵). بررسی وضعیت موجود و تدوین الگوی راهبردی مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های برتر ایران. فصلنامه راهبرد اجتماعی و فرهنگی، سال هفتم، شماره ۲۶.
- شفیع زاده، حمید. (۱۳۹۲). بررسی مهم‌ترین چالش‌ها و راهبردهای جذب دانشجویان خارجی در ایران با استفاده از تکنیک گروه‌های کانونی. فصلنامه راهبرد. سال بیست و دوم. ۲۴۷-۲۶۷.
- شمس مورکانی، معارف وند. (۱۳۹۲). ارزیابی کیفیت خدمات آموزشی... فصلنامه مدیریت و رهبری آموزشی. ۷(۴). ۹۰-۷۱
- عارفی، محبوبه، عزیزی، علی. (۱۳۹۷). امکان سنجی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های جامع دولتی شهر تهران. فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی. دوره ۸، شماره ۲۶. ۵۳-۴۱.
- خسروی نژاد، شهرزاد و علیرضا عصاره، ۱۳۹۰، بررسی تجارب بین‌المللی سازی برنامه درسی آموزش عالی با تاکید بر کشور ایران، اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱۴۰۴، تهران، پژوهشکده سیاست‌گذاری علم، فناوری و صنعت، https://www.civilica.com/Paper-INCE01-INCE01_220.html.
- فتحی واجارگاه، کوروش، زارع، عذرا، یمنی، محمد. (۱۳۸۸). بررسی عوامل بازدارنده بین‌المللی برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی از دیدگاه اعضای شهید بهشتی. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۵۴، ۶۳-۸۲.
- دوفصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، سال ۱۰، شماره ۲۰، پاییز و زمستان ۱۳۹۸

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی
فتحی واجارگاه، کورش. عارفی، محبوبه. زمانی منش، حامد. عوامل بازدارنده پذیرش دانشجویان
خارجی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی ایران، **فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی**،
شماره ۶۲، ۱۳۹۰، صص ۶۵-۸۰

فتحی واجارگاه، کورش؛ دیبا واجاری، طلعت. (۱۳۸۹). مباحثی در مهندسی برنامه‌های درسی
میان رشته‌ای در آموزش عالی، **فصلنامه مطالعات میان رشته‌ای در آموزش عالی**، دوره ۳.

نبوی، عبدالامیر. (۱۳۹۲). دانشگاه آرمانی در جمهوری اسلامی. منتشرشده در کتاب مجموعه مقالات
فرهنگ، دانشگاه و پژوهش به کوشش رضا ماحوزی، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

نیک بین، محمد، ذاکر صالحی، غلامرضا، ماحوزی، رضا (۱۳۹۶). الگوی بین‌المللی شدن آموزش عالی
از منظر سیاست فرهنگی. **فصلنامه سیاست علم و فناوری**، دوره ۹.

Aldieri L, Kotsemir M, Vinci CP, (2017) The impact of research collaboration on academic performance: An empirical analysis for some European countries, *Socio-Economic Planning Sciences*; doi: 10.1016/j.seps.2017.05.003.

Altbach, P. (2015). Knowledge and education as international commodities. *International higher education*, (28).

Berchin, I. B; et.al (2017) The importance of International Conferences on Sustainable Development as Higher Education Institutions' strategies to promote sustainability: a case study in Brazil, *Journal of Cleaner Production* (2017), doi: 10.1016/j.jclepro.2017.10.042

Chan, S. J. (2013). Internationalizing higher education sectors: explaining the approaches in four Asian countries. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 35(3), 316-329.

for Higher Education Institutions. *Journal of Studies in International Education*, 13(3), 289-309.

Christine T.Ennewyang Fujia.(2009).Foreign Universities in China; a case study. *European Journal of Education. Vol. 44, No. 1*

Cimini, G; Zaccari, A; Gabrielli, A (2016) Investigating the interplay between fundamentals of national research systems: Performance, investments and international collaborations. *Journal of Informetrics*; 10 (2016): 200-211

Creswell, J., W. (2007) *Designing and Conducting Mixed Methods Research*, First Edition, London.

Green, M. (2012). [Measuring and Assessing Internationalization](http://www.nafsa.org/epubs). Association of International Educators. Available at www.nafsa.org/epubs

Horta, H.; Patrício, T. (2015) Setting-up an international science partnership program. *Technological Forecasting & Social Change*; Available at: <http://dx.doi.org/10.1016/j.techfore>. 2015.07.027

Institute of International Education (IIE) (2017); *Open Doors: Report on International Educational Exchange*; *Institute of International Education*.

International Association of Universities; (2005).

Knight, J. (1997). A shared vision? Stakeholders' perspectives on internationalization of higher education in Canada, *Journal of Studies in International Education*, 1(1), 27-44

Knight, J. (2003). *Updated internationalization definition*. *International Higher Education*, 33, 2-3

Knight, J. (2015). *Updated definition of internationalization*. *International higher education*, (33).

Knight, J., & de Wit, H. (Eds.). (1999). *Quality and internationalisation in higher education*. Paris: Organization for Economic Cooperation & Development

Lu, Xiaoli; Ma; Cuifeng (2017) Mapping Research Collaboration Network of International Methane Hydrate Research. the 5th International Conference on Information Technology and Quantitative

OECD (2017), *Education at a Glance 2016: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-en>

Robson, S., Almeida, J., & Schartner, A. (2017). *Internationalization at home: time for review and development?* *European Journal of Higher Education*, 1-17.

Ryan, J. (Ed.). (2012). *Cross-cultural teaching and learning for home and international students: Internationalization of pedagogy and curriculum in higher education*. Routledge.

Shaw, k. 2015. "Internationalization in Australia and Canada: Lessons for the Future".

Tham, S. Y. 2013. "Internationalizing Higher Education in Malaysia: Government

UNESCO Institute for Statistics (2018). [Outbound internationally mobile students by host region](http://data.uis.unesco.org/). Data extracted on 30 Jan 2018 19:47 UTC (GMT) from <http://data.uis.unesco.org/>.

ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی

Valiulis, A. V., & Valiulis, D. (2006). The internationalisation of higher education: A challenge for universities. *Global J. of Engng. Educ*, 10(2), 221-228.